# FINLANDS FÖRFATTNINGSSAMLING

**2003** Utgiven i Helsingfors den 19 december 2003 **Nr 1086**

INNEHÅLL

Nr Sidan
**1086** Samisk språklag ..... 3735
**1086** Samisk språklag (Översättning till enaresamiska)..... 3743
**1086** Samisk språklag (Översättning till nordsamiska) ..... 3750
**1086** Samisk språklag (Översättning till skoltsamiska) ..... 3758

**Nr 1086**

## Samisk språklag

Given i Helsingfors den 15 december 2003

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

**Allmänna bestämmelser**

1 §

*Syftet med lagen*

Syftet med denna lag är att trygga den i grundlagen tillförsäkrade rätten för samerna att bevara och utveckla sitt språk och sin kultur.

I lagen föreskrivs om samernas rätt att använda sitt eget språk hos domstolar och andra myndigheter samt om det allmännas skyldighet att tillgodose och främja samernas språkliga rättigheter.

Målet är att samernas rätt till rättvis rättegång och god förvaltning garanteras oberoende av språket samt att samernas språkliga rättigheter förverkligas utan att de särskilt behöver begära det.

2 §

*Lagens tillämpningsområde*

De myndigheter som denna lag tillämpas på är

1) de kommunala organen i Enare, Enontekis, Sodankylä och Utsjoki kommuner samt organen i sådana samkommuner till vilka någon av dessa kommuner hör,

2) de domstolar och myndigheter inom den statliga distrikts- och lokalförvaltningen vilkas ämbetsdistrikt helt eller delvis omfattar de ovan nämnda kommunerna,

3) länsstyrelsen i Lapplands län och organ som är verksamma vid den,

4) sametinget, samedelegationen samt byastämmor som avses i 42 § skoltlagen (253/1995),

5) justitiekanslern i statsrådet och riksdagens justitieombudsman,

6) konsumentombudsmannen och konsumentklagonämnden, jämställdhetsombudsmannen och jämställdhetsnämnden, dataombudsmannen och datasekretessnämnden samt minoritetsombudsmannen,

7) Folkpensionsanstalten och lantbruksföretagarnas pensionsanstalt, samt

8) statliga förvaltningsmyndigheter, när de som besvärsmyndigheter behandlar ärenden som har inletts hos ovan nämnda förvaltningsmyndigheter.

Denna lag skall iakttas också vid behandlingen av förvaltningsärenden enligt rensköt-

RP 46/2003
GrUB 4/2003
RSv 70/2003

sellagen (848/1990) och renskötselförordningen (883/1990) hos sådana statliga myndigheter och i de renbeteslag vilkas ämbetsdistrikt eller verksamhetsområde helt eller delvis omfattar samernas hembygdsområde, samt i Renbeteslagsföreningen.

I 17 och 18 § föreskrivs om lagens tillämpning på affärsverk och bolag samt på enskilda och i 30 § om lagens tillämpning på kyrkliga myndigheter.

De specialbestämmelser som skall tillämpas inom samernas hembygdsområde finns i 3 kap.

3 §

*Definitioner*

I denna lag avses med

1) *samiska* enaresamiska, nordsamiska eller skoltsamiska beroende på vilken språkvarietet som används eller den huvudsakliga målgruppen i fråga,

2) *same* en same enligt 3 § sametingslagen (974/1995),

3) *samernas hembygdsområde* samernas hembygdsområde enligt 4 § sametingslagen, samt

4) *myndigheter* de domstolar och andra myndigheter som avses i 2 § 1 och 2 mom. samt renbeteslag och Renbeteslagsföreningen.

2 kap.

**Språkliga rättigheter**

4 §

*Samernas rätt att använda samiska hos myndigheterna*

En same har rätt att i egen sak eller i ett ärende där han eller hon hörs använda samiska hos de myndigheter som avses i denna lag.

En myndighet får inte begränsa eller vägra beakta de språkliga rättigheter som följer av denna lag på den grund att en same även kan något annat språk, såsom finska eller svenska.

5 §

*Juridiska personers språkliga rättigheter hos myndigheterna*

Sammanslutningar och stiftelser vilkas protokollsspråk är samiska har rätt att använda sitt protokollsspråk hos myndigheterna, med iakttagande i tillämpliga delar av det som i 4 § bestäms om samers rätt att använda samiska.

En läroinrättning vars undervisningsspråk är samiska har rätt att använda samiska i enlighet med 1 mom.

6 §

*Samiskan i representativa organ*

De samiska medlemmarna i Enare, Enontekis, Sodankylä och Utsjoki kommuners organ har rätt att använda samiska vid sammanträden och i skriftliga yttranden till protokollet. Detsamma gäller de samiska medlemmarna i statliga nämnder, kommittéer, arbetsgrupper och andra liknande kollegiala organ inom samernas hembygdsområde, och även utanför hembygdsområdet när organet behandlar ärenden som särskilt gäller samerna. De samer som deltar i Renbeteslagsföreningens eller dess styrelses sammanträden har på motsvarande sätt rätt att använda samiska vid sammanträdena.

Vid behov skall tolkning ordnas vid de sammanträden som avses i denna paragraf.

7 §

*Rätten att anmäla samiska som modersmål i befolkningsdatasystemet*

En same som enligt lagen om hemkommun (201/1994) har hemkommun i Finland har rätt att anmäla samiska som sitt modersmål för registrering i befolkningsdatasystemet.

8 §

*Myndigheternas information*

Information som myndigheter riktar till allmänheten skall också ges på samiska.

Myndigheternas meddelanden, kungörelser, anslag och annan information till allmänheten samt skyltar och för allmänheten avsedda blanketter med ifyllnadsanvisningar skall inom samernas hembygdsområde avfattas och ges också på samiska.

Kungörelser och tillkännagivanden i ärenden som gäller enskildas rättigheter och som utfärdas av en tingsrätt, en domare, ett häradsämbete eller dess avdelning eller ett härads fristående ämbetsverk eller på tjänstens vägnar av en tjänsteman vid dessa myndigheter kan dock enligt prövning ges enbart på finska, om användningen av samiska är uppenbart onödig.

Andra statliga myndigheter än de som avses i 2 § 1 och 2 mom. skall avfatta och ge ovan i 2 mom. avsedda meddelanden, kungörelser, anslag och information samt blanketter med ifyllnadsanvisningar också på samiska, när saken huvudsakligen gäller samerna eller det annars finns särskilda skäl till det.

Meddelandekort för val och folkomröstningar upprättas inte på samiska, med undantag för sådana meddelanden på kort som avses i 24 § sametingslagen.

9 §

*Lagar och andra författningar samt lagförslag och betänkanden*

Lagar och andra författningar, fördrag samt andra liknande handlingar och tillkännagivanden som skall publiceras i Finlands författningssamling och som särskilt gäller samerna, publiceras även i översättning till samiska när statsrådet eller ministeriet i fråga så beslutar. Detsamma gäller föreskrifter, anvisningar, beslut och tillkännagivanden som publiceras i ministeriernas och andra statliga myndigheters föreskriftssamlingar.

Lagförslag och betänkanden eller sammandrag av dem som utarbetats vid ministerier eller av statliga kommittéer, arbetsgrupper eller liknande organ, och som skall offentliggöras, publiceras även på samiska när ministeriet så beslutar, om de särskilt gäller samerna eller det annars finns särskilda skäl till det.

10 §

*Samiska som arbetsspråk hos myndigheter*

En myndighet vars verksamhet enbart hänför sig till samerna kan vid sidan av finska använda samiska som arbetsspråk.

3 kap.

**Bestämmelser som tillämpas inom samernas hembygdsområde**

11 §

*Särskilda skyldigheter*

De myndigheter som avses i 2 § 1 mom. skall i de ämbetsverk och andra enheter som är belägna inom samernas hembygdsområde dessutom iaktta vad som bestäms i 12—16 §.

12 §

*Rätten att använda samiska hos myndigheter*

Samer har rätt att i kontakt med myndigheterna efter eget val använda finska eller samiska. Bestämmelser om rätten att använda svenska finns i språklagen (423/2003).

Denna rättighet har samer också utanför samernas hembygdsområde hos statliga myndigheter när dessa i egenskap av besvärsmyndigheter behandlar ärenden som har inletts hos myndigheterna inom hembygdsområdet.

13 §

*Rätten att få expeditioner och andra handlingar på samiska*

En stämningsansökan, en dom, ett beslut, ett protokoll eller någon annan handling skall på begäran ges en samisk part på samiska till den del saken gäller partens rätt, fördel eller skyldighet, utom då det är fråga om en handling som uppenbart inte påverkar avgörandet i saken. Om en samisk part har använt samiska vid sina muntliga eller skriftliga kontakter med den myndighet som behandlar ett ärende, skall expeditionen i motsvarande

omfattning och under motsvarande förutsättningar ges på samiska utan särskild begäran.

När det finns flera parter och de inte är eniga om att använda samiska skall dock endast en officiell samiskspråkig översättning av expeditionen ges.

14 §

*Kunskaper i samiska och behörighetsvillkor*

När en myndighet anställer personal skall den förvissa sig om att personalen vid varje ämbetsverk och annan enhet kan betjäna kunderna också på samiska. Myndigheten skall vidare genom att ordna utbildning eller genom andra åtgärder se till att personalen har sådana kunskaper i samiska som skötseln av myndighetens uppgifter kräver.

Kunskaper i samiska kan fastställas som behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper för statsanställda genom lag eller med stöd av lag genom förordning av statsrådet eller det behöriga ministeriet, samt för kommunalt anställda i den ordning som anges i kommunallagen (365/1995), om det inte genom lag eller med stöd av lag föreskrivs om sådant behörighetsvillkor. Kunskaper i samiska är särskilt meriterande även om sådana kunskaper inte nämns i behörighetsvillkoren för en tjänst eller befattning eller för ett uppdrag.

Angående behörighetsvillkor som gäller kunskaper i samiska gäller lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (424/2003). Kunskaper i samiska skall visas genom sådan språkexamen som avses i lagen om allmänna språkexamina (668/1994), genom språkprov i samband med studier eller genom högskolestudier.

15 §

*Myndigheternas skyldighet att använda samiska*

I meddelanden, kallelser och brev till parter, eller till den som enligt lag skall underrättas om ett ärende som har inletts eller skall inledas, skall en myndighet, oberoende av det språk som ärendet behandlas på, använda mottagarens eget språk, om myndigheten vet vilket det är eller utan oskäligt besvär kan ta reda på det, eller använda både finska och samiska.

Myndigheten skall utan särskild begäran använda samiska när den svarar någon som skriftligen kontaktat myndigheten på samiska.

Myndigheterna skall också i övrigt i sin verksamhet främja användningen av samiska.

16 §

*Användning av samiska i kommunala handlingar*

I en kommun där de samiskspråkigas andel av kommunens befolkning den första dagen föregående år har varit större än en tredjedel skall de kommunala organen använda också samiska i protokoll och andra handlingar som inte skall ges till enskilda parter och som är av allmän betydelse. Också i andra kommuner skall de kommunala organen i den omfattning de prövar lämpligt använda samiska i sådana handlingar.

17 §

*Affärsverk och statligt eller kommunalt ägda bolag*

Statliga affärsverk samt sådana tjänsteproducerande bolag där staten eller en eller flera i 2 § 1 mom. 1 punkten nämnda kommuner har bestämmanderätt skall inom samernas hembygdsområde ge sådan språklig service som förutsätts i denna lag och informera allmänheten också på samiska i den omfattning det behövs med tanke på verksamhetens art och saksammanhanget och på ett sätt som enligt en helhetsbedömning inte kan anses oskäligt för affärsverket eller bolaget. När statliga affärsverk sköter myndighetsuppgifter skall på dem tillämpas det som i denna lag sägs om myndigheter.

18 §

*Enskildas skyldighet att ge språklig service*

När en offentlig förvaltningsuppgift genom lag eller med stöd av lag hör till en enskild,

gäller för denne i uppdraget inom samernas hembygdsområde det som i denna lag sägs om myndigheter. Om en sådan uppgift på samernas hembygdsområde uppdras åt en enskild med stöd av ett beslut eller någon annan åtgärd av en myndighet eller ett avtal mellan myndigheten och den enskilde, skall myndigheten försäkra sig om att den enskilde i uppdraget ger sådan språklig service som förutsätts i denna lag. Myndigheten skall försäkra sig om detta också när den anförtror en enskild någon annan uppgift på samernas hembygdsområde än en offentlig förvaltningsuppgift, om detta är nödvändigt för att upprätthålla den servicenivå som lagen förutsätter.

4 kap.

## Rätt till tolkning och översättning

19 §

*Rätt till tolkning*

När samiska med stöd av denna lag används vid muntlig behandling av ett ärende skall myndigheten försöka se till att ärendet handläggs av en anställd som kan samiska. Finns det inte hos myndigheten någon sådan samisktalande anställd som kan handlägga ärendet, skall myndigheten ordna avgiftsfri tolkning, om den inte själv sköter tolkningen.

20 §

*Rätt att få översättningar av expeditioner och andra handlingar*

Har i ett förvaltningsärende, en förvaltningsprocess eller ett brottmål en stämningsansökan, en dom, ett beslut, ett protokoll eller någon annan handling skrivits på finska eller svenska, skall myndigheten på begäran ge en samisk part en avgiftsfri officiell översättning till samiska av denna handling till den del den gäller partens rätt, fördel eller skyldighet, utom i det fall att det är fråga om en handling som uppenbart inte har någon betydelse för ärendets avgörande. Översättningen skall fogas till expeditionen eller handlingen i fråga.

Om det framgår att det finns ett översättningsfel i en officiell översättning skall myndigheten rätta det, om detta inte är uppenbart onödigt. Den samiska parten skall då utan avgift ges en rättad expedition.

21 §

*Rätt att få en översättning från byrån för samiska språket*

En myndighet som enligt denna lag skall ge en översättning till samiska av en expedition eller utfärda en expedition på samiska, har rätt att få en översättning från byrån för samiska språket, om översättningen inte kan skaffas på något annat lämpligt sätt. På motsvarande sätt har myndigheten rätt att från byrån få en översättning till finska av en handling som lämnats in till myndigheten på samiska.

22 §

*Ansvaret för kostnaderna för översättning och tolkning*

Om en statlig myndighet skall utfärda eller lämna en part en expedition eller handling på samiska eller i översättning till samiska eller ordna tolkning, skall staten svara för de kostnader som upprättandet av expeditionen på samiska eller översättningen eller tolkningen medför.

Kommunen, samkommunen eller stiftet eller församlingen skall svara för kostnaderna för tolkning samt för upprättande eller översättning av expeditioner och handlingar enligt 4—6, 12, 13, 15, 16 och 30 §.

23 §

*Översättningar som kunden bekostar*

Är en handling som har lämnats in till en statlig eller kommunal myndighet eller till en myndighet i en samkommun eller till en kyrklig myndighet skriven på samiska trots att kunden inte har rätt att använda samiska hos myndigheten, skall myndigheten, efter att ha hört kunden, på dennes bekostnad skaffa en översättning av handlingen till det språk som myndigheten använder.

5 kap.

## Åtgärder som främjar språkliga rättigheter

24 §

*Myndigheternas skyldighet att förverkliga språkliga rättigheter*

Myndigheterna skall i sin verksamhet självmant se till att de språkliga rättigheter som säkerställs i denna lag förverkligas i praktiken. De skall utåt visa att de betjänar allmänheten även på samiska.

Myndigheterna har rätt att ge bättre språklig service än vad denna lag förutsätter.

25 §

*Tjänstledighet med lön och befrielse från arbetet för studier i samiska*

En tjänsteman hos en sådan i 2 § 1 mom. avsedd statlig myndighet vars ämbetsdistrikt i sin helhet ligger inom samernas hembygdsområde har, om tjänsteförhållandet till myndigheten har varat i minst ett år, rätt att få tjänstledighet med lön för att skaffa sådana kunskaper i samiska som han eller hon behöver för skötseln av sina tjänsteuppgifter. En arbetstagare hos en sådan myndighet har i samma syfte och under motsvarande förutsättningar rätt att få befrielse från arbetet.

Den som är anställd hos en i 2 § 1 mom. avsedd kommun eller samkommun eller hos en i 2 § 1 mom. 2 och 3 punkten avsedd statlig myndighet vars ämbetsdistrikt delvis ligger inom samernas hembygdsområde, samt den som hör till personalen vid Renbeteslagsföreningen kan beviljas tjänstledighet med lön eller befrielse från arbetet för att skaffa sådana kunskaper i samiska som han eller hon behöver för skötseln av sina tjänsteuppgifter, om anställningen hos ovan avsedda arbetsgivare har varat i minst ett år. Genom förordning av statsrådet kan andra villkor fastställas för tjänstledighet eller befrielse från arbetet.

Som villkor för beslut om tjänstledighet eller befrielse från arbetet kan ställas att den anställda ingår ett skriftligt avtal med myndigheten om att han eller hon efter tjänstledigheten eller befrielsen från arbetet arbetar i myndighetens tjänst inom samernas hembygdsområde under en viss tid som inte får vara längre än ett år. Avtalet kan innehålla ett villkor om avtalsvite, som får vara högst beloppet av de direkta kostnaderna för språkutbildningen, och som den anställda skall betala till myndigheten om han eller hon under den avtalade tiden säger upp sig eller sägs upp av orsaker som beror på den anställda, med undantag av sjukdom.

26 §

*Byrån för samiska språket*

För översättning till och från samiska och andra uppgifter enligt denna lag finns vid sametinget en byrå för samiska språket, som skall vara belägen inom samernas hembygdsområde.

Närmare bestämmelser om byrån för samiska språket utfärdas genom förordning av statsrådet.

27 §

*Biträden för samiskspråkiga*

Vid länsstyrelsen i Lapplands län och vid en statlig myndighet inom distrikts- och lokalförvaltningen inom samernas hembygdsområde kan det finnas ett biträde för samiskspråkiga. Biträdets tjänster är avgiftsfria för kunden.

28 §

*Tillsyn och uppföljning*

Varje myndighet skall inom sitt verksamhetsområde övervaka att denna lag följs.

Sametinget följer tillämpningen av denna lag och kan ge rekommendationer i frågor som gäller språklagstiftningen samt ta initiativ för att rätta till konstaterade brister.

29 §

*Berättelse*

Byrån för samiska språket skall varje valperiod tillsammans med det av sametinget tillsatta samiska språkrådet lämna sametinget

en berättelse om tillämpningen av lagstiftningen om det samiska språket och om hur de språkliga rättigheterna tillgodosetts och språkförhållandena utvecklats, i enlighet med vad som närmare föreskrivs genom förordning av statsrådet.

Bestämmelser om den berättelse som statsrådet lämnar angående tillämpningen av språklagstiftningen finns i språklagen.

6 kap.

**Särskilda bestämmelser**

30 §

*Kyrkliga myndigheter*

Vad som i denna lag föreskrivs om användningen av samiska hos statliga myndigheter skall även tillämpas på det språk som parterna använder och språket i expeditioner och andra handlingar i domkapitlet i Uleåborgs stift och de pastorsexpeditioner, vilkas verksamhetsområde helt eller delvis omfattar samernas hembygdsområde, om inte ärendet är av sådan natur att det enligt kyrkolagen (1054/1993) skall anses höra till kyrkans egna angelägenheter, samt i Uleåborgs stifts kansli inom ortodoxa kyrkosamfundet.

Bestämmelserna i 1, 4, 5, 8, 20 och 24 § gäller på motsvarande sätt den evangelisk-lutherska kyrkans församlingar i Enare, Enontekis, Utsjoki och Sodankylä, om inte ärendet är av sådan natur att det enligt kyrkolagen skall anses höra till kyrkans egna angelägenheter, samt Lapplands församling inom ortodoxa kyrkosamfundet.

31 §

*Statens ekonomiska ansvar*

I statsbudgeten skall tas in ett anslag för statsunderstöd till kommunerna, församlingarna, renbeteslagen inom samernas hembygdsområde samt till sådana enskilda som avses i 18 § för täckande av de särskilda merkostnader som tilllämpningen av denna lag medför.

32 §

*Samiskans ställning inom vissa förvaltningsområden*

Särskilda bestämmelser finns om samernas rätt att få grundskoleundervisning och annan undervisning på sitt modersmål, undervisningen i samiska samt samiska som undervisningsspråk, läroämne och examensspråk.

Bestämmelser om samernas rätt att få barndagvård på sitt modersmål finns i lagen om barndagvård (36/1973).

De myndigheter som avses i 2 § 1 mom. skall iaktta bestämmelserna i denna lag när de tillämpar lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992) och lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000).

33 §

*Närmare bestämmelser*

Närmare bestämmelser om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

7 kap.

**Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser**

34 §

*Ikraftträdande*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004 och genom den upphävs lagen den 8 mars 1991 om användning av samiska hos myndigheter (516/1991) jämte ändringar.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Denna lag publiceras i Finlands författningssamling även i översättning till enaresamiska, nordsamiska och skoltsamiska.

35 §

*Övergångsbestämmelser*

Om det i andra lagar eller förordningar

hänvisas till den lag om användning av samiska hos myndigheter som upphävs genom denna lag, skall hänvisningarna efter lagens ikraftträdande anses innebära en hänvisning till denna lag.

På ärenden som inletts före ikraftträdandet av denna lag tillämpas de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet, om inte myndigheten med beaktande av parternas rätt och fördel bestämmer något annat.

Helsingfors den 15 december 2003

**Republikens President**

**TARJA HALONEN**

Justitieminister *Johannes Koskinen*

*Bilaga* *Översättning till enaresamiska*

**Nr 1086**

# Sämikielâ laahâ

Adelum Helsigist 15 peeivi juovlâmáánu 2003

Ovdâskode miärádâs miäldásávt asâttuvvoo:

1 loho

**Almolâš njuolgâdusah**

1 §

*Laavâ ulme*

Taan laavâ ulmen lii turvâstiđ vuáđulaavâst asâttum sämmilij vuoigâdvuođâ toollâđ já ovdediđ jieijâs kielâ já kulttuur.

Taan laavâst asâttuvvoo sämmilij vuoigâdvuođâst kevttiđ jieijâs kielâ tuámustoovlist já eres virgeomâhist sehe almos vääldi kenigâsvuođâin olášuttiđ já ovdediđ sämmilij kielâlâš vuoigâdvuođâid.

Mittomeerrin lii, et sämmilij vuoigâdvuotâ vuoigâlâš riehtijoton já šiev haldâttâhân tähiduvvoo kielâst huolâthánnáá já et sämmilij kielâlâš vuoigâdvuođah olâšuttojeh nuuvt, et toid ij taarbâš sierâ avžuuttiđ.

2 §

*Laavâ heiviittemsyergi*

Virgeomâheh, moid taat laahâ heiviittuvvoo, láá:

1) Iänuduv, Aanaar, Suáđigil já Uccjuuvâ kieldâi toimâorgaaneh sehe tagarij kieldâovtâstumij toimâoirgaaneh, moin miinii täin kieldâin lii jesânin;

2) toh tuámustoovlih já staatâ pirrâdâh- já páihálâšhaldâttuv virgeomâheh, moi virgevijđodâhân ovdiibeln mainâšum kieldah ollásávt teikkâ uásild kuleh;

3) Säämi läänihaldâttâs já ton ohtâvuođâst tuáimee toimâorgaaneh;

4) sämitigge, sämmilâšašij ráđádâllâmkodde já nuorttâlâšlaavâ (253/1995) 42 §:st uáivildum sijdâčuákkim;

5) staatârääđi vuoigâdvuođâkansler já ovdâskode vuoigâdvuođâäššialmai;

6) kulâtteijeeäššialmai já kulâtteijeeväidimlävdikodde, täsiárvuváldálâš ja täsiárvulävdikodde, tiätusyejiváldálâš já tiätusyejilävdikodde sehe ucceeblohováldálâš;

7) Aalmugiälättâslájádâs já eennâmtuáluirâtteijei iälättâhlájádâs; sehe

8) toh staatâ haldâttâhvirgeomâheh, moh muttemocovirgeomâhin kieđâvušeh ovdiibeln mainâšum haldâttâhvirgeomâhijn joton puáttám aašijd.

Taam laavâ kalga nuávdittiđ meiddei puásuituálulaavâ (848/1990) já puásuituáluasâttâs (883/1990) miäldásij haldâttâhašij kieđâvušmist toin staatâ virgeomâhijn já palgâsijn, moi virge- teikkâ toimâvijđodâhân sämikuávlu ubbân teikkâ uásild kulá, sehe Palgâsij ovtâstusâst.

Laavâ heivitmist finnodâhlájádâssáid já finnodâhservijd sehe ovtâskâssáid asâttuvvoo 17 já 18 §:st sehe kirholijd virgeomâháid 30 §:st.

Sierânâsnjuolgâdusah moh heiviittuvvojeh sämikuávlust láá laavâ 3 lovvoost.

3 §

*Miäruštâlmeh*

Taan laavâst uáivilduvvoo:

1) *sämikieláin* anarâškielâ, nuorttâlâškielâ teikkâ orjâlâškielâ kevttum kielâ teikkâ válduášálii čuásáttâhjuávhu mield;

RP 46/2003
GrUB 4/2003
RSv 70/2003

2) *sämmiláin* sämitiggeest adelum laavâ (974/1995) 3 §:st uáivildum sämmilâš;

3) *sämikuávloin* sämitiggeest adelum laavâ 4 §:st uáivildum sämikuávlu; sehe

4) *virgeomâháin* 2 § 1 já 2 momentâst uáivildum tuámustoovlih já eres virgeomâheh já palgâseh sehe Palgâsij ovtâstus.

2 loho

**Kielâlâš vuoigâdvuođah**

4 §

*Sämmilii vuoigâdvuotâ kevttiđ sämikielâ virgeomâhijn*

Sämmiliist lii vuoigâdvuotâ jieijâs ääšist teikkâ ääšist, mast sun lii kuullâmnáál, kevttiđ taam laavâst uáivildum virgâomâhist sämikielâ.

Virgeoomâh ij uážu raijiđ teikkâ piettâliđ olášutmist taam laavâst asâttum kielâlâš vuoigâdvuođâid toin aggáin, et sämmilâš máttá meiddei eres kielâ, tegu suomâkielâ teikkâ ruotâkielâ.

5 §

*Vuoigâdvuotâjieggânâs kielâlâš vuoigâdvuođah virgeomâhijn*

Siärvušist já vuáđudusâst, mon pevdikirjekielâ lii sämikielâ, lii vuoigâdvuotâ virgeomâhijn ášástâldijn kevttiđ pevdikirjekielâs hiäivulâš oosijn nuuvt, maht 4 §:st asâttuvvoo sämmilii vuoigâdvuođâst kevttiđ sämikielâ.

Oppâlájádâsâst, mon máttááttâskielâ lii sämikielâ, lii siämmáánáál vuoigâdvuotâ kevttiđ sämikielâ nuuvt tegu 1 momentâst asâttuvvoo.

6 §

*Sämikielâ kevttim ovdâstiämálâš toimâorgaanâin*

Iänuduv, Aanaar, Suáđigil já Uccjuuvâ kieldâi toimâorgaanij sämmilâšjesânijn lii vuoigâdvuotâ kevttiđ sämikielâ čuákkimijn sehe pevdikiirján lohtum kirjâlâš ciälkkámušâin. Siämmáš kuáská statâlâš lävdikudij, komiteai, pargojuávhui já toi västideijee maaŋgâjeessânlâš toimâorgaanij sämmilâšjesânijd sämikuávlust, já eromâšávt sämmilijd kyeskee aašijd ton ulguubeln-uv. Palgâsij ovtâstus já ton stiivrâ čuákkimân uásálistee sämmiliist lii siämmáánáál vuoigâdvuotâ kevttiđ čuákkimist sämikielâ.

Taan ceehist ovdiibeln uáivildum čuákkimijn kalga táárbumield ornid tulkkum.

7 §

*Vuoigâdvuotâalmottiđ sämikielâ eenikiellân viehâdâhtiätuvuáhádâhân*

Sämmiliist, kiäst lii Suomâst päikkikieldâlaavâst (201/1994) uáivildum päikkikieldâ, lii vuoigâdvuotâ almottiđ viehâdâhtiätuvuáhádâhân vuorkkimnáál eenikiellân sämikielâ.

8 §

*Virgeomâhij tieđettem*

Virgeomâheh kalgeh aalmugân čujottum tieđeetmist kevttiđ meiddei sämikielâ.

Virgeomâhij almottâsah, kulluuttâsah já julgâpiejâmeh sehe eres aalmugân uáivildum tiädáttâsah sehe uápástuvah já aalmug kiävtun uáivildum luámáttuvah tevdimravvuidiskijn kalgeh sämikuávlust rahtuđ já adeluđ meiddei sämikieláin.

Keerrivrievti, tuámmár, kihlekoddevirgáduv teikkâ ton uásáduv teikkâ kihlekode sierânâs virgáduv teikkâ toi virgeulmuu virge peeleest adelum kulluuttâsah já tiätunaddelmeh ovtâskâs ulmuu vuoigâdvuotân kyeskee aašijn pyehtih kuittâg adeluđ kuorâttâllâm mield tuše suomâkielân, jis lii čielgâs, et sämikielâ kevttimân ij lah tárbu.

Eres ko 2 § 1 já 2 momentâst uáivildum staatâ virgeomâhijn kalgeh 1 momentâst uáivildum almottâsah, kulluuttâsah, julgâpiejâmeh já tiädáttâsah sehe luámáttuvah tevdimravvuidiskijn rahtuđ já adeluđ meiddei sämikieláin talle, ko toh iänáážin kyeskih sämmilijd teikkâ talle, ko toos mudoi lii miinii eromâš suujâid.

Vaaljâi já aalmugjienâstmij almottâskoortah iä rahtuu sämikielân, eereeb sämitiggeest adelum laavâ 24 §:st uáivildum almottâskoortâid.

9 §

*Laavah já eres asâttâsah, sehe asâttâsiävtuttâsah já smiettâmušah*

Eromâšávt sämmilijd kyeskee laavah já eres asâttâsah sehe staatâsopâmušah já eres Suomâ asâttâsčuágálduv äššikirjeh já tiättunaddelmeh olgosadeluvvojeh meiddei sämikielâlâš jurgâlussân, ko staatâräädi teikkâ äššioomâh ministeriö nuuvt meerrid. Siämmáš ässi kuáská ministeriö teikkâ staatâ eres miärádâsâid, ravvuid, meerridmijd já tiäđâttâsâid, moh adeluvvojeh olgos virgeoomâh miärádâsčuágálduvâst.

Ministeriöst teikkâ staatâ komiteast, pargojuávhust teikkâ toid verdiddettee toimâorgaanâin valmâštâllum já olgosadeluđ aigum lahâiävtuttâsah já smiettâmušah teikkâ toi čuákánkiäsuh olgosadeluvvojeh ministeriö miärádâs mield meiddei sämikielân talle, ko toh kyeskih eromâšávt sämmilijd teikkâ talle, ko toos mudoi lii eromâš suijâ.

10 §

*Sämikielâ kevttim virgeoomâh pargokiellân*

Virgeoomâh, mon toimâm čuácá tuše sämmiláid, puáhtá kevttiđ pargokielânis sämikielâ suomâkielâ paaldâst.

3 loho

**Sämikuávlust heiviittettee njuolgâdusah**

11 §

*Eromâš kenigâsvuođah*

Taan laavâ 2 § 1 momentâst uáivildum virgeomâheh kalgeh sämikuávlu virgáduvâin já eres toimâpaaihijn nuávdittiđ ton lasseen, mii 12—16 §:st asâttuvvoo.

12 §

*Vuoigâdvuotâ kevttiđ sämikielâ virgeomâhijn*

Sämmiliist lii vuoigâdvuotâ kevttiđ valjiimis mield suomâkielâ teikkâ sämikielâ virgeomâhijn áššástâldijn. Vuoigâdvuođâst kevttiđ ruotâkielâ asâttuvvoo kielâlaavâst (423/2003).

Siämmáš vuoigâdvuotâ lii sämmiliist sämikuávlu ulguubeln-uv staatâ virgeomâhijn talle, ko toh muttemocovirgeomâhin kieđâvušeh päikkikuávlu virgeomâhist joton puáttám aašijd.

13 §

*Vuoigâdvuotâ finniđ toimâttâskirje teikkâ eres äššikirje sämikielân*

Sämmilâš äššiuásálâžân kalga pivdemist adeluđ áššáskuttemucâmuš, tuámu, miärádâs, pevdikirje teikkâ eres äššikirje sämikielân toi oosij ko ässi kuáská suu vuoigâdvuođâ, oovdâ teikkâ kenigâsvuođâ, eereeb jis lii koččâmuš äššikirjeest, mii ij vaaikut ääši raađhâšmân. Jis sämmilâš äššiuásálâš lii kiävttám kirjálávt teikkâ njálmálávt sämikielâ ohtâvuođâ väldidijn ääši kieđâvuššee virgeomâhân, kalga sämikielâlâš toimâttâskirje siämmáá vijđáht já siämmáálágán iävtuigijn adeluđ nuuvt, et tom ij taarbâš sierâ pivdeđ.

Toimâttâskirjeest kalga kuittâg adeluđ tuše virgálâš sämikielâlâš jurgâlus, jis äššiuásáliih láá maŋgâ, iäge sij lah oovtâmielâliih sämikielâ kevttimist.

14 §

*Sämikielâ táiđu já toos kyeskee tohálâšvuođâvátámusah*

Virgeoomâh kalga pargovievâ palvâlusân väldidijn anneeđ huolâ tast, et ton pargoviehâ jieškote-uv virgáduvâst teikkâ eres toimâpääihist puáhtá palvâliđ äššigâššáid meiddei sämikielân. Virgeoomâh kalga meiddei škovliittâs orniimáin teikkâ eres koččâmâšân puáttee toimâigijn anneeđ huolâ tast, et pargovievâst lii virgeoomâh pargoi vátámušâi tevdee sämikielâ máttu.

Sämikielâ máátu puáhtá asâttiđ kielâtááiđu kyeskee tohálâšvuođâvátámuššân staatâ virgeomâhij pargoviehân lavváin teikkâ laavâ vuáđuld staatâräädi teikkâ áášánkullee ministeriö asâttâssáin sehe kieldâlâš virgeomâhij pargoviehân kieldâlaavâ (365/1995) miäldásâš oornigist, jis tággáár tohálâšvuođâvátámuš ij lavváin tâi laavâ vuáđuld asâttuu. Sämikielâ mättim kiäččoo eromâš ánsun, veikkâ tot ij lah asâttum virge, tooimâ teikkâ pargo tohálâšvuođâvátámuššân.

Sämikielâ máátu kyeskee tohálâšvuođâvátámušâin lii heiviittettee oosijn vyeimist, mii asâttuvvoo laavâst almossiärváduvâi pargojuávhust vättee kielâtááiđust (424/2003). Sämikielâ máttu oovdânpuáhtoo almoš kielâtutkosijn adelum laavâst (668/1994) uáivildum kielâiskosáin teikkâ oopâi ohtâvuođâst toohum kielâiskosáin teikkâ ollâškovlâuápuin.

15 §

*Virgeomâhij kenigâsvuotâ kevttiđ sämikielâ*

Virgeomâheh kalgeh almottâsâin, povdiimijn já kiirjijn, moh vuolgâttuvvojeh äššiuásálâžân teikkâ toos, kiäs laavâ mield kalga almottiđ ääšist, mii lii joođoost, teikkâ puátimin joton, kevttiđ ääši kieđâvuššâmkielâst sorjohánnáá vuástáväldee jieijâs kielâ, jis tot lii tiäđust teikkâ čielgiimist, teikkâ kevttiđ sehe suomâkielâ já sämikielâ.

Virgeoomâh kalga tom sierâ pivdehánnáá, kevttiđ sämikielâ västiddijn toos sämikieláin toimâttum kirjálijd ohtâvuođâväldimijd.

Virgeomâheh kalgeh toimâinis mudoi-uv ovdediđ sämikielâ kevttim.

16 §

*Sämikielâ kevttim kieldâ äššikiirjijn*

Taggaar kieldâ, mast sämikielâlij uásus kieldâ aalmugist lii ovdebáá ive vuossâmuu peeivi lamaš stuárráb ko ohtâ kuálmádâs, toimâorgaan kalga kevttiđ meiddei sämikielâ tagarijn pevdikiirjijn já eres äššikiirjijn, moh iä adeluu ovtâskâs äššiuásálâžân já moin lii almos merhâšume. Eres-uv kieldâ toimâorgaan kalga kevttiđ sämikielâ tágárijn äššikirjijnis nuuvt vijđáht ko tobdá táárbu.

17 §

*Finnodâhlájádâsah sehe staatâ teikkâ kieldâ omâstem finnodâhseervih*

Staatâ finnodâhlájádâs sehe taggaar palvâlus pyevtitteijee finnodâhservi, mast staatâst teikkâ oovtâ teikkâ maaŋgâ 2 § 1 moomeent 1 saajeest uáivildum kieldâst lii meridemväldi, kalga sämikuávlust adeliđ taan laavâst vaattum kielâlâš palvâlusâid já tieđettiđ aalmugân meiddei sämikielân tooimâ šlaajâ já äššiohtâvuođâ vaattâm vijđesvuodáin já vuovvijn, mon oleslâžžân árvuštâldijn ij pyevti anneeđ finnodâhlájádâs teikkâ finnodâhseervi peeleest hiäivuttemmin. Ko staatâ finnodâhlájádâs tipšo virgeoomâhpargo toos heiviittuvvoo, mii taan laavâst asâttuvvoo virgeomâhist.

18 §

*Ovtâskâs kielâlâš palvâlemkenigâsvuotâ*

Jis almos haldâttâhpargo lii lavváin teikkâ laavâ vuáđuld asâttum ovtâskâsân, tom kuáská pargo tipšodijn sämikuávlust tot, mii taan laavâst asâttuvvoo virgeomâhist. Jis tággáár pargo vuástáväldee sämikuávlust miärášuvá virgeoomâh miärádâs teikkâ eres tooimânpieijâm teikkâ virgeoomâh já vuástáväldee koskâsâš sopâmuš vuáđuld, kalga virgeoomâh visásmittiđ, et pargo tipšodijn adeluvvoo taan laavâ miäldásâš kielâlâš palvâlem. Taam kalga meiddei visásmittiđ talle ko virgeoomâh addel eres ko almos haldâttâhpargo ovtâskâs tipšomân sämikuávlust, jis taan laavâ vaattâm palvâlemtääsi toollâm tom váátá.

4 loho

**Vuoigádvuotâ tulkkuumân já jurgâlmân**

19 §

*Vuoigâdvuotâ tulkkuumân*

Ko taan laavâ ooleest kiävttoo ääši njálmálâš kieđâvušmist sämikielâ, kalga ääši kieđâvuššâm viggâđ adeluđ sämikielâ táiđusâš pargee pargon. Jis virgeomâhist ij

lah taggaar sämikielâ táiđusâš pargee, kote puávtáččij kieđâvuššâđ ääši, kalga virgeoomâh ornid nuuvtá tulkkum, jis sun jieš ij huolât tulkkuumist.

20 §

*Vuoigâdvuotâ toimâttâskirje já eres äššikirje jurgâlmân*

Jis haldâttâhääšist, haldâttâhlaavâkevttimääšist teikkâ rikosääšist áššáskuttemucâmuš, tuámu, miärádâs, pevdikirje teikkâ eres äššikirje lii rahtum suomâkielân teikkâ ruotâkielân, kalga virgeoomâh adeliđ sämmilâš äššiuásálâžân suu pivdemist nuuvtá virgálâš sämikielâlâš jurgâlus tain äššikiirjijn ton uásild ko ääši kuáská suu vuoigâdvuođâ, oovdâ teikkâ kenigâsvuođâ, eereeb jis lii koččâmuš taggaar äššikirjeest, mii ij vaaikut ääši raađhâšmân. Jurgâlus kalga lohtuđ toimâttâskiirján teikkâ eres äššikiirján.

Jis virgálâš jurgâlusâst lii jurgâlemfeilâ, kalga virgeoomâh tivvoođ tom, jis tivvoom ij lah čielgâsávt tárbuttem. Sämmilâš äššiuásálâžân kalga talle adeluđ tiivvum toimâttâskirje nuuvtá.

21 §

*Vuoigâdvuotâ finniđ jurgâlus sämikielâ toimâttuvâst*

Virgeomâhist, kote taan laavâ vuáđuld kalga adeliđ toimâttâskirjestis sämikielâlâš jurgâlus teikkâ sämikielâlâš toimâttâskirje, lii vuoigâdvuotâ finniđ jurgâlus sämikielâ toimâttuvâst, jis jurgâlus ij lah mudoi vuohâsávt finniimist. Siämmáánáálá lii virgeomâhist vuoigâdvuotâ finniđ toimâttuvâst suomâkielâlâš jurgâlus toos sämikielân kuođđum äššikirjeest.

22 §

*Ovdâsvástádâsvuotâ jurgâlmist teikkâ tulkkuumist šoddâm koloin*

Jis staatâ virgeoomâh kalga adeliđ teikkâ toimâttiđ äššiuásálâžân toimâttâskirje teikkâ äššikirje sämikielân teikkâ sämikielâlâš jurgâlussân teikkâ kalga kevttiđ tulkkum, västid staatâ sämikielâlâš toimâttâskirje rähtimist teikkâ jurgâlmist teikkâ tulkkuumist šoddâm koloin.

Kieldâ, kieldâovtâstume teikkâ pispekodde teikkâ servikodde västid 4—6, 12, 13, 15, 16 já 30 §:st uáivildum toimâttâs- teikkâ eres äššikirje rähtimist teikkâ jurgâlmist sehe tulkkuumist šoddâm koloin.

23 §

*Jurgâlus haahâm äššigâs kuástádâssáin*

Jis staatâ, kieldâ teikkâ kieldâovtâstume virgeomâhân teikkâ kirholâš virgeomâhân lii kuođđum sämikielâlâš äššikirje, veikkâ äššigâsâst ij lah vuoigâdvuotâ kevttiđ sämikielâ ton virgeomâhist, kalga virgeoomâh táárbumield haahâđ äššigâs kuullâm maŋa suu kuástádâssáin äššikirjeest jurgâlus virgeomâhist kevttum kielân.

5 loho

**Kielâlâš vuoigâdvuođâid ovdedeijee tooimah**

24 §

*Virgeomâhij kenigâsvuotâ olášuttiđ kielâlâš vuoigâdvuođâid*

Virgeomâheh kalgeh toimâinis jiešrâđálávt anneeđ huolâ tast, et taan laavâ turvim kielâlâš vuoigâdvuođah tuođâi olášuveh. Tot kalga čäittiđ ulmuid et tot palvâl meiddei sämikielân.

Virgeoomâh puáhtá adeliđ pyereeb-uv kielâlâš palvelus ko taan laavâst váttoo.

25 §

*Pálhálâš virgerijjâvuotâ já luovvim pargoost sämikielâ tääiđu haahâm várás*

Ovdiibeln 2 § 1 momentâst uáivildum staatâ taggaar virgeoomâh virgealmast, kiän virgevijđodâh lii ollásávt sämikuávlust, lii vuoigâdvuotâ, jis suu virgekoskâvuotâ taan virgeoomâh palvâlusâst lii pištám ucemustáá

ive, finniđ pálhálâš virgerijjâvuođâ virgepargoidis hoittáámân taarbâšlâš sämikielâ tääiđu uážžum várás. Tággáár virgeoomâh pargest lii siämmái iävtuigijn vuoigâdvuotâ finniđ rijjâvuođâ pargoost siämmáá uáivilân.

Ovdiibeln 2 § 1 momentâst uáivildum kieldâ teikkâ kieldâovtâstume já taggaar 2 § 1 moomeent 2 já 3 saajeest uáivildum staatâ virgeoomâh pargei, mon virgevijđoduvâst uási lii sämikuávlust, sehe Palgâsij ovtâstume pargojuávhun kullei puáhtá mieđettiđ pálhálâš virgerijjâvuođâ teikkâ pargoost luovvim virgepargoidis hoittáámân taarbâšlâš sämikielâ tääiđu hahâmân, jis suu palvâluskoskâvuotâ taan pargoadeleijee palvâlusâst lii pištám ucemustáá ive. Staatârääđi asâttâssáin puáhtá asâttiđ eres virgerijjâvuođâ tâi pargoost luovvim iävtuin.

Virgerijjâvuođâmiárádâs teikkâ pargoost luovvim kyeskee miárádâs iähtun puáhtá asâttiđ, et pargee taha virgeomâháin kirjálâš sopâmuš tast, et sun parga virgeoomâh palvâlusâst sämikuávlust virgeluámu teikkâ pargoost luovvim maŋa tiätu ääigi, mii ij uážu leđe kuhheeb ko ohtâ ihe. Sopâmušân puáhtá valduđ miárádâs tast, et pargee máksá virgeomâhân, jis sun sooppum ääigist ciälkká jieijâs luovâs teikkâ jis sun ciälkkoo luovâs suu jieijâs suujâ eereeb puácuvuođâ keežild, enâmustáá njuolgist kielâškovliittâs keežild šoddâm koloi stuárusii sopâmušsááhu.

26 §

*Sämikielâ toimâttâh*

Sämikielâ jurgâlem já eres taan laavâst asâttum pargoi várás lii sämitiggeest sämikielâ toimâttâh, mii kalga leđe sämikuávlust.

Sämikielâ toimâttuvâst asâttuvvoo tärhibeht staatârääđi asâttâssáin.

27 §

*Sämikielâ išedeijee*

Säämi läänihaldâttâsâst sehe staatâ pirrâdâh- já páihálâšhaldâttuv virgeomâhist puáhtá sämikuávlust leđe sämikielâ išedeijee. Išedeijee palvâlusah láá äššigâsân nuuvtá.

28 §

*Kocceem já vakšum*

Jyehi virgeoomâh kocá jieijâs toimâsyergist taan laavâ nuávdittem.

Sämitigge čuávu taan laavâ heiviittem já puáhtá adeliđ avžuumijd kielâlahâasâttâsân lohtâseijee koččâmušâin sehe toohâđ iävtuttâsâid puástuvuođâi tivomân, maid huámmáš.

29 §

*Čielgiittâs*

Sämikielâ toimâttâh addel oovtâst sämitige asâttâm säämi kielâraađijn vaaljâpojij mield sämitiigán čielgiittâs sämikielân kyeskee lahâasâttâs heivitmist sehe sämmilij kielâlâš vuoigâdvuođâi olášuumeest já kielâtile ovdánmist tađe mieldi ko staatârääđi asâttâssáin tärhibeht asâttuvvoo.

Staatârääđi kielâlahâasâttâs heiviittâs kyeskee čielgiittâsâst asâttuvvoo kielâlaavâst.

6 loho

**Sierânâs njuolgâdusah**

30 §

*Kirholiih virgeomâheh*

Mii taan laavâst asâttuvvoo sämikielâ kevttimist staatâ virgeomâhist, heiviittuvvoo meiddei äššiuásálij kevttim kielân sehe kielân mii kiävttoo toimâttâskiirjijn já eres äššikiirjijn Oulu pispekode tuámukapittâlist já toin kirkkohiärrávirgáduvâin, moi toimâvijđodâhân sämikuávlu teikkâ uási tast kulá, jis äšši ij lah taggaar, et kirkkolaavâ (1054/1993) mield kiäččoo ton lemin kirho jieijâš äšši, sehe ortodoksâlâš kirkkokode Oulu pispekode kansliast.

Mii taan laavâ 1, 4, 5, 8, 20 já 24 §:st asâttuvvoo, heiviittuvvoo siämmáánáál evaŋgelilâš-luterilâš kirho Iänuduv, Aanaar, Uccjuuvâ já Suáđigil servikuddijd, jis äšši ij lah taggaar, et kirkkolaavâ mield tot kiäččoo lemin kirho jieijâs äšši, sehe ortodoksâlâš kirkkokode Säämi servikoodán.

31 §

*Staatâ ekonomâlâš ovdâsvástádâs*

Staatâ budjetân kalga väldiđ meriruuđâ staatâtorjuid kieldáid, servikuddijd, sämikuávlu palgâsáid sehe 18 §:st uáivildum ovtâskâssáid taan laavâ heivitmist šaddee eromâš lasekoloi luávdimân.

32 §

*Sämikielâ sajattâh motomijn haldâttâhsuorgijn*

Sämmilij vuoigâdvuođâst finniđ vuáđuškovlâ- já eres máttááttâs jieijâs eenikielân, sämikielâ máttááttâsâst sehe sämikielâst máttááttâskiellân, oppâamnâsin já tutkâmkiellân asâttuvvoo sierâ.

Sämmilij vuoigâdvuođâst finniđ peivikiäju jieijâs eenikielân asâttuvvoo párnái peivikiäjust adelum laavâst (36/1973).

Taan laavâ 2 § 1 momentâst uáivildum virgeomâheh kalgeh nuávdittiđ taan laavâ njuolgâdusâid ko heiviitteh pyeccee sajaduvâst já vuoigâdvuođâin adelum laavâ (785/1992) já sosiaalhuolâttâs äššigâs sajaduvâst já vuoigâdvuođâin adelum laavâ (812/2000).

33 §

*Tärhibeh njuolgâdusah*

Tärhibeh njuolgâdusah taan laavâ olášutmist adeluvvojeh staatârääđi asâttâssáin.

Helsigist 15 peeivi juovlâmáánu 2003

**Täsiväældi President**

**TARJA HALONEN**

Vuoigâvuođâminister *Johannes Koskinen*

7 loho

**Vuáimánšoddâm já sirdâšumnjuolgâdusah**

34 §

*Vuáimánšoddâm*

Taat laahâ šadda vuáimán 1 peeivi uđđâivemáánust 2004 já toin komettuvvoo laahâ sämikielâ kevttimist virgeomâhijn 8 peeivi njuhčâmáánust 1991 adelum laahâ (516/1991) toos maŋeláá toohum nubâstusâidiskijn.

Ovdil taan laavâ vuáimánšoddâm puáhtá riemmâđ ton olâšuttem vaattâm toimáid.

Taat laahâ almostittoo Suomâ asâttâsčuágálduvâst meiddei anarâš-, nuorttâlâš- já orjâlâškielâlâš jurgâlussân.

35 §

*Sirdâšemnjuolgâdusah*

Eres laavâst teikkâ asâttâsâst mainâšum čujottâs tain lavváin komettum sämikielâ kevttimist virgeomâhijn adelum laahân kiäččoo, et laavâ vuáimánšoddâm maŋa uáivild čujottâs taan laahân.

Ovdil taan laavâ vuáimánšoddâm jotonpieijum aššijd heiviittuvvojeh ain-uv taam laavâ vuáimán šodâdijn njuolgâdusah, moh lijjii vyeimist, jis virgeoomâh ij äššiuásálij vuoigâdvuođâ já oovdâ juurdâštijn meerrid eres.

*Bilaga* *Översättning till nordsamiska*

**Nr 1086**

# Sámi giellaláhka

Addojuvvon Helssegis juovlamánu 15 beaivve 2003

Riikkabeivviid mearrádusa mielde ásahuvvo:

1 kapihttal

**Almmolaš njuolggadusat**

1 §

*Lága ulbmil*

Dán lága ulbmilin lea oasisttis dorvvastit vuođđolágas mearriduvvon sápmelaččaid vuoigatvuohta doalahit ja ovddidit iežaset giela ja kultuvrra.

Dán lágas mearriduvvo sápmelaččaid vuoigatvuođas geavahit iežaset giela duopmostuolus ja eará eiseválddi olis sihke almmolaš válddi geatnegasvuođain ollašuhttit ja ovddidit sápmelaččaid gielalaš vuoigatvuođaid.

Ulbmilin lea, ahte sápmelaččaid vuoigatvuohta vuoiggalaš riektegeavvamii ja buori hálddahussii dáhkiduvvo gielas fuolakeahttá ja ahte sápmelaččaid gielalaš vuoigatvuođat ollašuhttojuvvojit almmá, ahte daidda dárbbaša sierra doarjalit.

2 §

*Lága heivehanviidodat*

Eiseválddit, maidda dát láhka heivehuvvo, leat:

1) Eanodaga, Anára, Soađegili ja Ohcejoga gielddaid doaibmaorgánat ja dakkár gieldaovttastumiid doaibmaorgánat, main muhtin dáin gielddain lea lahttun;

2) dat duopmostuolut ja stáhta guovlo- ja báikkálašhálddahusa eiseválddit, maid virgeviidodahkii ovddabealde máinnašuvvon gielddat ollislaččat dahje osohahkii gullet;

3) Sámi leanaráđđehus ja dan oktavuođas doaibmi doaibmaorgánat;

4) sámediggi, sámi áššiid ráđđádallangoddi ja nuortalašlága (253/1995) 42 §:s oaivvilduvvon siidačoahkkin;

5) stáhtaráđi vuoigatvuohtakansler ja riikkabeivviid vuoigatvuohtaáššeolmmoš;

6) geavaheaddjeáššeolmmoš ja geavaheaddjeváidinlávdegoddi, dásseárvosáttaolmmoš ja dásseárvolávdegoddi, diehtosuodjesáttaolmmoš ja diehtosuodjelávdegoddi ja vehádatsáttaolmmoš;

7) Álbmotealáhatlágádus ja eanandolliid ealáhatlágádus; sihke

8) dat stáhta hálddahuseiseválddit, mat nuppástusohcaneiseváldin gieđahallet ovddabealde máinnašuvvon hálddahuseiseválddiid olis johtui boahtán áššiid.

Dán lága galgá čuovvut maiddái boazodoallolága (848/1990) ja boazodoalloláhkaásahusa (883/1990) mielde hálddahusáššiid gieđahallamis daid stáhta eiseválddiid ja bálgesiid olis, maid virge- ja doaibmaviidodahkii sámiid ruovttuguovlu ollislaččat dahje osohahkii gullá, sihke Bálgesiid ovttastusas.

Lága heiveheamis fitnodatlágádusaide, fitnodagaide ja ovttaskas olbmuide mearriduvvo 17 ja 18 §:s sihke girkolaš eiseválddiide 30 §:s

Sierranasnjuolggadusat, mat heivehuvvojit sámiid ruovttuguovllus, leat lága 3 kapihtala siste.

RP 46/2003
GrUB 4/2003
RSv 70/2003

3 §

*Meroštallamat*

Dán lágas oaivvilduvvo:
1) *sámegielain* anáraš-, nuortalaš- dahje davvisámegielas geavahuvvon giella dahje váldočuozáhatjoavkku mielde;
2) *sápmelaččain* sámedikkis addojun lága (974/1995) 3 §:s oaivvilduvvon sápmelaš;
3) *sámiid ruovttuguovlluin* sámedikkis addojun lága 4 §:s oaivvilduvvon sámiid ruovttuguovlu; sihke
4) *eiseválddiin* 2 §` 1 ja 2 momeanttas oaivvilduvvon duopmostuolut ja eará eiseválddit ja bálgesat sihke Bálgesiid ovttastus.

2 kapihttal

**Gielalaš vuoigatvuođat**

4 §

*Sápmelačča vuoigatvuohta geavahit sámegiela eiseválddiid olis*

Sápmelaččas lea vuoigatvuohta iežas áššis dahje áššis, mas son gullojuvvo, geavahit dán lágas oaivvilduvvon eiseválddi olis sámegiela.
Eiseváldi ii oaččo ráddjet dahje biehttalit ollašuhttimis dán lágas mearriduvvon gielalaš vuoigatvuođaid dan vuođul, ahte sápmelaš máhttá maid eará giela, dego suoma- dahje ruotagiela.

5 §

*Vuoigatvuođalaš persovnna gielalaš vuoigatvuođat eiseválddiid olis*

Organisašuvnnas ja vuođđudusas, man beavdegirjegiella lea sámegiella, lea vuoigatvuohta eiseválddiid olis áššiid divššodettiin geavahit beavdegirjegielas ja čuovvut heivolaš osiin, mii 4 §:s mearriduvvo sápmelačča vuoigatvuođas geavahit sámegiela.
Oahppolágádusas, man oahpahusgiella lea sámegiella, lea vástideaddji láđje vuoigatvuohta geavahit sámegiela dađi mielde go 1 momeanttas mearriduvvo.

6 §

*Sámegiela geavaheapmi álbmotválljen orgánain*

Eanodaga, Anára, Soađegili ja Ohcejoga gielddaid doaibmaorgánaid sápmelaš lahtuin lea vuoigatvuohta geavahit sámegiela čoahkkimiin sihke čálalaš cealkámušain, mat laktojuvvojit beavdegirjái. Seammá guoská stáhta lávdegottiid, komiteaid, bargojoavkkuid ja vástideaddjelágan máŋggalahtot doaibmaorgánaid sápmelaš lahtuid sámiid ruovttuguovllus ja gieđahaladettiin áššiid, mat earenoamážit gusket sápmelaččaid, dan olggobealdege. Bálgesiid ovttastusa ja dan stivrra čoahkkimiidda oassálasti sápmelaččas lea vástideaddjeláđje vuoigatvuohta geavahit čoahkkimis sámegiela.
Ovddabealde dán paragráfas oaivvilduvvon čoahkkimiin galgá dárbbu mielde ordnejuvvot dulkon.

7 §

*Vuoigatvuohta almmuhit sámegiela eatnigiellan veahkadatdiehtovuogádahkii*

Sápmelaččas, geas lea Suomas ruovttugieldalágas (201/1994) oaivvilduvvon ruovttugielda, lea vuoigatvuohta almmuhit furkejuvvot veahkadatdiehtovuogádahkii eatnigiellanis sámegiella.

8 §

*Eiseválddiid diehtojuohkin*

Eiseválddit galget álbmogii čujuhuvvon diehtojuohkimis geavahit maiddái sámegiela.
Eiseválddiid almmuhusat, gulahusat ja almmustahttimat ja álbmogii addojuvvon eará dieđáhusat sihke oahpástagat ja olbmuid geavahussii oaivvilduvvon skovit deavdinrávvagiiguin galget sámiid ruovttuguovllus ráhkaduvvot ja addojuvvot maiddái sámegillii.
Gearretrievtti, duopmára, gihligottedoaimmahaga dahje dan ossodaga dahje gihligotti sierranas virgedoaimmahaga dahje daid virgeolbmo virggi bealis addin gulahusat ja dieđáhusat ovttaskas olbmo vuoigatvuođa

áššiin sáhttet goit vihkkehallama mielde addojuvvot dušše fal suomagillii, jos sámegiela geavaheapmi livčči čielgasit dárbbašmeahttun.

Earáid go 2 §` 1 ja 2 momeanttas oaivvilduvvon stáhta eiseválddiiid ja lágádusaid olis galget 1 momeanttas oaivvilduvvon almmuhusat, gulahusat, almmustahttimat ja dieđáhusat sihke skovit deavdinrávvagiiguin ráhkaduvvot ja almmustahttojuvvot maiddái sámegillii, dalle go dat eanas gusket sápmelaččaid dahje goas dasa muđuid lea earenoamáš ágga.

Válggaid ja álbmotjienastemiid várás ráhkaduvvon almmuhangoarttat eai ráhkaduvvo sámegillii, earret sámediggelágas addojun lága 24 §:s oaivvilduvvon almmuhusgoarttat.

9 §

*Lágat ja eará mearrádusat sihke mearrádusevttohusat ja smiehttamušat*

Lágat, mat gusket earenoamážit sápmelaččaid ja eará mearrádusat sihke stáhtasoahpamušat ja eará áššegirjjit, mat almmustahttojuvvit Suoma mearrádusčoakkáldagas ja dieđáhusat, almmustahttojuvvojit stáhtaráđi dahje áššáigullevaš ministeriija nu mearridettiin maiddái sámegielat jorgalussan. Seammá guoská ministeriija dahje stáhta eará eiseválddi njuolggadusaid, rávvagiid, mearrádusaid ja dieđáhusaid.

Ministeriijas dahjege stáhta komiteas, bargojoavkkus dahje daidda buohtastahtti doaibmaorgánain válmmaštallojuvvon ja doppe almmustahtti láhkaevttohusat ja smiehttamušat dahje daid čoahkkáigeasut almmustahttojuvvojit ministeriija nu mearridettiin maiddái sámegillii, dalle go dat earenoamážit gusket sápmelaččaid dahje go dasa muđuid lea earenoamáš ágga.

10 §

*Sámegiela geavaheapmi eiseválddi bargogiellan*

Eiseváldi, man doaibma čuohcá dušše sápmelaččaide, sáhttá geavahit bargogiellanis sámegiela suomagiela lassin.

3 kapihttal

**Njuolggadusat, mat heivehuvvojit sámiid ruovttuguovllus**

11 §

*Earenoamáš geatnegasvuođat*

Ovdalis 2 §` 1 momeanttas oaivvilduvvon eiseválddit galget sámiid ruovttuguovllu doaimmahagain ja eará doaibmasajiin čuovvut dasa lassin dan, mii 12—16 §:in mearriduvvo.

12 §

*Vuoigatvuohta geavahit sámegiela eiseválddiid olis*

Sápmelaččas lea vuoigatvuohta áššiid doaimmahettiin eiseválddi olis geavahit suoma- dahje sámegiela iežas válljema mielde. Vuoigatvuođas geavahit ruotagiela mearriduvvo giellalágas (423/2003).

Seammá vuoigatvuohta lea sápmelaččas sámiid ruovttuguovllu olggobealdege stáhta eiseválddiid olis dalle, go dat nuppástusohcaneiseváldin gieđahallet ruovttuguovllu eiseválddiid olis johtui boahtán áššiid.

13 §

*Vuoigatvuohta oažžut doaimmahusgirjji dahje eará áššegirjji sámegillii*

Sápmelaš áššeoasálažžii galgá bivdágis addojuvvot stevdnenohcamuš, duopmu, mearrádus, beavdegirji dahje eará áššegirji sámegillii dađi mielde go ášši guoská su vuoigatvuođa, ovddu dahje geatnegasvuođa, earret jos jearaldagas lea ášši čoavdáseapmái čielgasit váikkutmeahttun áššegirji. Jos sápmelaš áššeoasálaš lea geavahan čálalaččat dahje njálmmálaččat sámegiela dalle go lea váldán oktavuođa áššegieđahalli eiseváldái, galgá sámegielat doaimmahusgirji addot seamma viidodagas ja vástideaddji eavttuid mielde almmá, ahte dat bivdojuvvošii sierra.

Doaimmahusgirjjis galgá goitge addot dušše virggálaš sámegielat jorgalus, jos áššeoasálaččat leat máŋggas, eaige sii leat ovttaoaivilis sámegiela geavaheamis.

14 §

*Sámegiela máhttu ja dan dohkálašvuohtagáibádusat*

Eiseváldi galgá bargoveaga bálvalussii válddedettiin fuolahit das, ahte dan bargoveahka guđege virgedoaimmahagas dahje eará doaibmasajis bastá bálvalit áššehasaid maiddái sámegillii. Eiseváldi galgá dasa lassin skuvlema ordnemiin dahje eará doaibmabijuiguin fuolahit das, ahte bargiin lea dakkár sámegiela máhttu, maid eiseválddi barggut gáibidit.

Sámegiela máhttu sáhttá mearriduvvot giellamáhtu dohkálašvuohtagáibádussan stáhta eiseválddiid bargovehkii lágain dahje lága vuođul stáhtaráđi dahje ášši gullevaš ministeriija ásahusain sihke gieldda eiseválddiid bargiide gieldalága (365/1995) ortnega mielde, jos dákkár dohkálašvuohtagáibádus ii mearriduvvo lágain dahje lága vuođul. Sámegiela máhttu gehččojuvvo earenoamáš ánsun, vaikko dat ii leatge biddjon virggi, doaimma dahje barggu dohkálašvuohtagáibádussan.

Sámegiela máhtu dohkálašvuohtagáibádusain lea heivvolaš osiin fámus, mii mearriduvvo lágas almmosservošiid bargiin gáibiduvvon giellamáhtus (424/2003). Sámegiela máhttu čájehuvvo almmolaš gielladuthkosiin addojun lágas (668/1994) oaivvilduvvon gielladuthkosiin dahje oahpuid olis čađahuvvon giellaiskosiin dahje allaskuvlaoahpuiguin.

15 §

*Eisevállddiid geatnegasvuohta geavahit sámegiela*

Eiseválddit galget almmuhusain, bovdehusain ja reivviin, mat sáddejuvvojit áššeoasálažžii dahje dasa, geasa lága mielde galgá almmuhit ášši, mii lea jođus dahje mii boahtá johtui, geavahit ášši gieđahallangielas fuolakeahttá vuostáiváldi iežas giela, jos dat lea dieđus, dahje govttolaččat čilgemis, dahje geavahit sihke suoma- ja sámegiela.

Eiseváldi galgá almmá, ahte dat sierra bivdojuvvo, geavahit sámegiela go dat vástida dasa sámegillii doaimmahuvvon čálalaš oktavuohtaváldimiidda.

Eiseválddit galget doaimmastis muđuidge ovddidit sámegiela geavaheami.

16 §

*Sámegiela geavaheapmi gieldda áššegirjjiin*

Dakkár gieldda, mas sámegielagiid mearri gieldda ássiin ovddit jagi vuosttaš beaivve lea leamaš stuorit go okta goalmmádas, doaibmaorgána galgá geavahit maid sámegiela dakkár beavdegirjjiin ja eará áššegirjjiin, mat eai galgga addot ovttaskas áššeoasálažžii ja main lea almmolaš mearkkašupmi. Earáge gieldda doaibmaorgána galgá geavahit sámegiela dákkár áššegirjjiineaset dan viidodagas go gehččet dárbbašlažžan.

17 §

*Fitnodatlágádusat ja stáhta dahje gieldda oamastan fitnodagat*

Stáhta fitnodatlágádus ja dakkár bálvalusa buvttadeaddji fitnodat, mas stáhtas dahje ovttas dahje eanet go ovtta 2 §` 1 momeantta 1 čuoggás oaivvilduvvon gielddas lea mearridanváldi, galgá sámiid ruovttuguovllus addit dán lágas gáibiduvvon gielalaš bálvalusa ja dieđihit olbmuide maiddái sámegillii doaimma šlája ja áššeoktavuođa gáibidan viidodagas ja vugiin, man ollislaččat árvvoštaladettiin ii sáhte atnit fitnodatlágádusa dahje fitnodaga dáfus govttoheapmin. Stáhta fitnodatlágádussii dan divššodettiin eiseváldi doaimma dasa heivehuvvo, mii dán lágas mearriduvvo eiseválddis.

18 §

*Ovttaskas olbmo gielalaš bálvalangeatnegasvuohta*

Jos almmolaš hálddahusbargu lea lágain dahje lága vuođul mearriduvvon ovttaskas olbmui, go dat dikšu dán barggu sámiid

ruovttuguovllus, dasa guoská, mii dán lágas mearriduvvo eiseválddiin. Jos dákkár barggu vuostáiváldi sámiid ruovttuguovllus mearrahuvvá eiseválddi mearrádusa dahje eará doaibmabiju dahjege eiseválddi ja vuostáiváldi gaskavuođa soahpamuša vuođul, galgá eiseváldi sihkkarastit, ahte barggu divššodettiin addojuvvo dán lága mielde gielalaš bálvalus. Dát galgá maid sihkkarastojuvvot go eiseváldi addá eará go almmolaš hálddahusbarggu ovttaskas olbmo bargun sámiid ruovttuguovllus, jos dán lága eaktudan bálvalusdási doalaheapmi dan gáibida.

## 4 kapihttal

## Vuoigatvuohta dulkomii ja jorgalussii

### 19 §

*Vuoigatvuohta dulkomii*

Go dán lága vuođul geavahuvvo ášši njálmmálaš gieđahallamis sámegiella, galgá ášši gieđahallama viggat addit sámegiela máhtolaš bargi dikšumii. Jos eiseválddi olis ii leat dakkár sámegiela máhtolaš bargi, guhte sáhtášii gieđahallat ášši, galgá eiseváldi ordnet nuvttá dulkoma, jos dat ieš ii fuolat dulkomis.

### 20 §

*Vuoigatvuohta doaimmahusgirjji ja eará áššegirjji jorgalussii*

Jos hálddahusáššis, hálddahusláhkageavahanáššis dahje rihkusáššis stevdnenohcamuš, duopmu, beavdegirji dahje eará áššegirji lea ráhkaduvvon suoma- dahje ruotagillii, galgá eiseváldi addit sápmelaš ášše oasálažžii su bivdaga mielde nuvttá virggálaš sámegielat jorgalusa dáin áššegirjjiin dađi mielde go ášši guoská su vuoigatvuođa, ovddu dahje geatnegasvuođa, earret jos jearaldagas lea ášše čovdosii čielgasit váikkutmeahttun áššegirji. Jorgalus galgá laktojuvvot doaimmahusgirjái dahje eará áššegirjái.

Jos virggálaš jorgalusas lea jorgalanmeattáhus, de eiseváldi galgá divvut dan, jos dan divvun ii leat čielgasit dárbbašmeahttun. Sápmelaš áššeoasálažžii galgá dalle addit nuvttá divvojun doaimmahusgirji.

### 21 §

*Vuoigatvuohta oažžut jorgalusa sámegiela doaimmahagas*

Eiseválddis, mii dán lága vuođul galgá addit doaimmahusgirjjistis sámegielat jorgalusa dahje sámegielat doaimmahusgirjji, lea vuoigatvuohta oažžut jorgalusa sámegiela doaimmahagas, jos jorgalusa skáhppon ii muđuid heivvolačča t lihkostuva. Vástideaddji láđje eiseválddis lea vuoigatvuohta oažžut doaimmahagas suomagielat jorgalusa dasa sámegillii guđđojuvvon áššebáhpáris.

### 22 §

*Geatnegasvuohta jorgaleamis dahje dulkomis šaddan goluin*

Jos stáhta eiseváldi galgá addit dahje doaimmahit áššeoasálažžii doaimmahusgirjji dahje áššegirjji sámegielalažžan dahje sámegielalaš jorgalussan dahje geavahit dulkoma, de stáhta lea vásttolaš sámegielalaš doaimmahusgirjji ráhkadeamis dahje jorgaleamis dahjege dulkomis šaddan goluin.

Gielda, gieldaovttastupmi dahjege bismagoddi dahje searvegoddi lea vásttolaš 4—6, 12, 13, 15, 16 ja 30 §: s oaivvilduvvon doaimmahus- dahje eará áššegirjji ráhkadeamis dahje jorgaleamis ja dulkomis šaddan goluin.

### 23 §

*Jorgalusa skáhppon áššehasa goasttádusain*

Jos stáhta, gieldda dahje gieldaovttastumi eiseváldái dahjege girkolaš eiseváldái lea guđđojuvvon sámegielat áššegirji, vaikko áššehasas ii leat vuoigatvuohta geavahit sámegiela máinnašuvvon eiseválddi olis, galgá eiseváldi dárbbu mielde áššehasa gullama maŋŋel skáhppot su goasttádusain áššegirjjis jorgalusa gillii, mii geavahuvvo eiseválddi olis.

5 kapihttal

**Doaibmabijut, mat ovddidit gielalaš vuoigatvuođaid**

24 §

*Eiseválddiid geatnegasvuohta ollašuhttit gielalaš vuoigatvuođaid*

Eiseváldi galgá doaimmastis ieš doaimmalaččat fuolahit das, ahte dán lága dorvvastan gielalaš vuoigatvuođat ollašuvvet geavadis. Dat galgá čujuhit álbmogii, ahte bálvala maid sámegillii.

Eiseváldi sáhttá addit buoretge gielalaš bálvalusa go mii dán lágas gáibiduvvo.

25 §

*Virgefriddjavuohta bálkkain ja friddjavuohta barggus eretorrumii sámegiela máhtu háhkama várás*

Dakkár 2 §` 1 momeanttas oaivvilduvvon stáhta eiseválddi virgeolbmos, gean virgeviidodat lea ollásit sámiid ruovttuguovllus, lea vuoigatvuohta, jos su su virgegaskavuohta dán eiseválddi bálvalusas lea bistán unnimusat jagi, oažžut virgefriddjavuođa bálkkáin virgebargguidis dikšumii dárbbašlaš sámegiela máhtu háhkama várás. Bargis, gii bálvala dákkár eiseválddi, lea vástideaddji eavttuid mielde vuoigatvuohta oažžut friddjavuođa barggus eretorrumii seamma dárkkuhussii.

Ovddabealde 2 §` 1 momeanttas oaivvilduvvon gieldda dahje gieldaovttastumi ja dakkár 2 §` 1 momeantta 2 ja 3 čuoggás oaivvilduvvon stáhta eiseválddi bálvaleaddji bargái, gean virgeguovllus oassi lea sámiid ruovttuguovllus, sihke Bálgesiid ovttastumi bargovehkii gullevažžii sáhttá mieđihuvvot virgefriddjavuohta bálkkáin dahje friddjavuohta barggus eretorrumii virgebargguid dikšumii dárbbašlaš sámegiela máhtu háhkama várás, jos su bálvalangaskavuohta dán bargoaddi bálvalusas lea bistán unnimusat jagi. Stáhtaráđi ásahusain sáhttá mearridit eará virgefriddjavuođa dahje barggus eretorruma eavttuin.

Virgefriddjavuohtamearrádusa dahje barggus eretorrunmearrádusa eaktun sáhttá biddjot, ahte bargi, gii lea bálvalusas, dahká eiseválddiin čálalaš soahpamuša, man mielde son bargá eiseválddi bálvalusas sámiid ruovttuguovllus virgefriddjavuođa dahje barggus eretorruma nohkama maŋŋel dihto áiggi, mii ii oaččo leat guhkit go okta jahki. Soahpamuššii sáhttá váldit mearrádusa das, ahte bargi, gii lea bálvalusas, máksá eiseváldái eanemusat giellaskuvlema njulgestaga dagahan goluid vástideaddji soahpamušsáhku, jos son sohppojuvvon áigodagas lihccu iežas eret dahje juos son ieš dagaha lihcohallama eará ákka go buozanvuođa geažil.

26 §

*Sámegiela doaimmahat*

Sámegiela jorgaleami ja eará dán lágas mearriduvvon bargguid várás sámedikkis lea sámegiela doaimmahat, mii galgá leat sámiid ruovttuguovllus.

Sámegiela doaimmahagas mearriduvvo dárkileappot stáhtaráđi ásahusain.

27 §

*Sámegiela veahkeheaddji*

Sámi leanaráđđehusas sihke stáhta guovloja báikkálašhálddahusa eiseválddi olis sáhttá sámiid ruovttuguovllus leat sámegiela veahkeheaddji. Veahkeheaddji bálvalusat leat áššehassii nuvttá.

28 §

*Bearráigeahčču ja čuovvun*

Juohke eiseváldi bearráigeahččá iežas doaibmasuorggis dán lága čuovvuma.

Sámediggi čuovvu dán lága heiveheami ja sáhttá addit ávžžuhusaid giellaláhkaásaheapmái laktáseaddji gažaldagain ja dahkat álgagiid daid vigiid divvuma várás, maid dat fuomáša.

29 §

*Dieđáhus*

Sámegiela doaimmahat addá ovttas sámedikki ásahan sámi giellarádiin válgabajiid mielde sámediggái dieđáhusa sámegiela láhkaásaheami heiveheamis sihke sápmelaččaid gielalaš vuoigatvuođaid ollašuvvamis ja gielladiliid ovdáneamis dađi mielde go stáhtaráđi ásahusain dárkileappot mearriduvvo.

Stáhtaráđi giellaláhkaásaheami heiveheami guoskevaš dieđáhusas mearriduvvo giellalágas.

6 kapihttal

**Sierra njuolggadusat**

30 §

*Girkolaš eiseválddit*

Mii dán lágas ásahuvvo sámegiela geavaheamis stáhta eiseválddiid olis, heivehuvvo dat maiddái áššeoasálaččaid geavahan gillii, doaimmahusgirjjiin ja eará áššegirjjiin geavahuvvon gillii Oulu bismagotti duopmokapihtalis ja dain girkohearrádoaimmahagain, maid doaibmaviidodahkii sámiid ruovttuguovlu dahje dan oassi gullá, jos ášši ii leat dakkár, ahte dan girkolága (1054/1993) mielde galgá atnit gullat girku iežas áššin, sihke ortodoksalaš girkogotti Oulu bismagotti kansliijas.

Mii dán lága 1, 4, 5, 8, 20 ja 24 §:s mearriduvvo, heivehuvvo vástideaddji ládje evaŋgelalaš-luteralaš girku Eanodaga, Anára, Ohcejoga ja Soađegili searvegottiide, jos ášši ii leat dakkár, ahte dan galgá girkolága mielde atnit gullat girku iežas áššin, sihke ortodoksalaš girkogotti Sámi searvegoddái.

31 §

*Stáhta ekonomalaš ovddasvástádus*

Stáhta bušehttii galgá váldit mearreruđa stáhtadoarjagiidda gielddaide, searvegottiide, sámiid ruovttuguovllu bálgesiidda sihke 18 §:s oaivvilduvvon ovttaskas olbmuide earenoamáš lassigoluid gokčama várás, mat dán lága heiveheamis šaddet.

32 §

*Sámegiela sajádat muhtin hálddahussurggiin*

Sápmelaččaid vuoigatvuođas oažžut vuođđoskuvla- ja eará oahpahusa iežaset eatnigillii, sámegiela oahpahusas ja sámegielas oahpahusgiellan, oahppoávnnasin ja dutkkusgiellan mearriduvvo sierra.

Sápmelaččaid vuoigatvuođas oažžut beaivedivššu iežaset eatnigillii mearriduvvo mánáid beaivedivššus addojun lágas (36/1973).

Dán lága 2 §` 1 momeanttas oaivvilduvvon eiseválddit galget čuovvut dán lága njuolggadusaid heivehettiin buohcci sajádagas ja vuoigatvuođain addojun lága (785/1992) ja sosiálafuolahusa áššehasa sajádagas ja vuoigatvuođain addojun lága (812/2000)

33 §

*Dárkilit njuolggadusat*

Dárkilit njuolggadusat dán lága ollašuhttimis addojuvvojit stáhtaráđi ásahusain.

7 kapihttal

**Fápmuiboahtin- ja sirddanjuolggadusat**

34 §

*Fápmuiboahtin*

Dát láhka boahtá fápmui ođđajagimánu 1 beaivve 2004 ja dainna gomihuvvo njukčamánu 8. beaivve 1991 addojuvvon láhka sámegiela geavaheamis eiseválddiid olis (516/1991) dasa maŋŋel dahkkon nuppástusaiguin.

Ovdal dán lága fápmuiboahtima sáhttá álggahit dan ollašuhttima gáibidan doaibmabijuid.

Dát láhka almmustahttojuvvo Suoma mearrádusčoakkáldagas maiddái anáraš-, nuortalaš- ja davvisámegielat jorgalussan.

35 §

*Sirddanjuolggadusat*

Eará lága dahje ásahusa čujuhus dáinna lágain gomihuvvon sámegiela geavaheamis eiseválddiid olis addojun láhkii, gehččojuvvo lága fápmuiboahtima maŋŋel oaivvildit čujuhusa dán láhkii.

Ovdal dán lága fápmuiboahtima johtui boahtán áššiide heivehuvvojit ain dán lága fápmui boahtima maŋŋel dat njuolggadusat, mat leat leamaš fámus, jos eiseváldi áššehasa vuoigatvuođa ja ovddu geahčadettiin ii eará mearrit.

Helssegis juovlamánu 15 beaivve 2003

**Dásseválddi Presideanta**

**TARJA HALONEN**

Vuoigatvuohtaministtar *Johannes Koskinen*

*Bilaga* *Översättning till skoltsamiska*

**Nr 1086**

# Sää´mǩiõll'lää´ǩǩ

U´vddum He´lssnest rosttovmannu 15 peei´v 2003

Riikkpeei´vi riâššâm mie´ldd šiõtt'teet:

1 lååkk

**Aalmlaž šiõtt'tõõzz**

1 §

*Lää´jj juu´rd*

Tän lää´jj jurddân lij jii´jjes peä´lest staanâd vuâđđlää´jjest šiõtt'tuum sä´mmlai vuõiggâdvuõđ ää´nned da viikkâd ooudâs jii´jjes ǩiõl da kulttuur.

Tän lää´jjest šiõtt'teed sä´mmlai vuõiggâdvuõđâst ää´nned jii´jjes ǩiõl duõmmišttmest da jee´res ve´rğğnee´ǩǩin di õõlmâs vää´ld õõlgtumuužžin čõõđted da viikkâd ooudâs sä´mmlai ǩiõll'la vuõiggâdvuõđid.

Täävtõsân lij, što sä´mmlai vuõiggâdvuõtt vuõiggmiõllsa vuõiggâdvuõđjåättmõõžž da šiõgg vaaldšem diõtt staaneet ǩiõlâst soorččǩani di tõt še, što sä´mmlai ǩiõll'la vuõiggâdvuõđid čõõđtet nu´tt, što tõid ij taarbâž jee´rab raukkâd.

2 §

*Lää´jj suåvtemvu´vdd*

Ve´rğğnee´ǩǩ, koid tät lää´ǩǩ kuâskk lie:

1) Enontekiö, Aanar, Suä´đjel da Uccjoogg koo´ddi tuåimmorgaan da nåkam koo´ddileett tuåimmorgaan, koin mii-ne täin koo´ddin lij mie´ldd;

2) nåkam duõmmišttâm da valdia pirrõs- da pääiklažvaaldšem ve´rğğnee´ǩǩ, kooi ve´rğğvoudda ooudpeä´lnn sarnnum kåå´dd obbnes le´be vuä´ssnes ko´lle;

3) Sää´mjânnam läänhalltõs da tõn õhttõõzzâst tuåimmjeei tuåimmorgaan;

4) sää´mte´ğğ, sää´maa´šši sagstõõlldâmkå´dd da sää´mlää´jj (253/1995) 42 §:sest mie´rruum sijddsååbbar;

5) valdiasåbbar vuõiggâdvuõttkansler da eettikåå´dd vuõiggâdvuõttä´šš ååum;

6) õõ´nn'jiä´šš ååum da õõ´nn'jiläittemlu´vddkå´dd, tää´ssärvvåskkooumaž da tää´ssärvvlu´vddkå´dd, teâttsue´jjåskkooumaž da teâttsue´jjlu´vddkå´dd di minoritetåskkooumaž;

7) Naroodjeältõkstrooite´l da mäddtäällnee´ǩǩi jeältõkstrooite´l; di

8) nåkam valdia vaaldšemve´rğğnee´ǩǩ, kook muttâzooccâmve´rğğne´ǩǩen ǩiõtt'tâ´lle ooudpeä´lnn sarnnum vaaldšemve´rğğnee´ǩǩest tu´mmjem vuâlla puättam aa´šši.

Tän lää´jj âlgg jää´ǩǩted še puä33håiddlää´jj (848/1990) da puä33håiddasetõõzz (883/1990) vuâlla kuulli vaaldšemaa´šši ǩiõtt'tõõllmuužžâst tõin valdia ve´rğğnee´ǩǩin da paalgâskoo´ddin, kooi ve´rğğ- le´be tuåimmvoudda sä´mmlai dommvu´vdd obbnes le´be vuä´ssnes kooll, di Pââlgâskoo´ddi õhttõõzzâst še.

Lää´jj ää´net jäärnâǩstrooitlivui´m da õhttõõzzivui´m di privatoummivui´m nu´tt mä´htt šiõtt´teet 17 da 18 §:sest da seämmanalla ceerkavlaž ve´rğğnee´ǩǩivui´m nu´tt m'´htt šiõtt'teet 30 §:sest.

Sä´mmlai dommvuu´dest ää´net spesialšiõtt'tõõzz, kook ko´lle lää´jj 3 lo´ǩǩe.

3 §

*Mie´rrumuužž*

Tän lää´jjest mie´rreet što:

1) *sää´mǩiõll* lij aanarsää´mǩiõll, nuõrttsää´mǩiõll le´be tâ´vvsää´mǩiõll õ´nnum ǩiõl le´be mainsteejajoouk mie´ldd;

RP 46/2003
GrUB 4/2003
RSv 70/2003

2) *sä´mmlaž* lij sää´mtee´ğğin u´vddum lää´jj (974/1995) 3 §:sest mie´rruum sä´mmlaž;

3) *sä´mmlai dommvu´vdd* lij sää´mtee´ğğin u´vddum lää´jj 4 §:sest mie´rruum sä´mmlai dommvu´vdd; di

4) *ve´rğğneǩ* lij 2 §:z 1 da 2 momenttist mie´rruum duõmmišttid da jee´res ve´rğğnee´ǩǩid da strooitlid da paalgâskoo´ddid di Paalgâskoo´ddi õhttõõzz.

2 lååkk

**Ǩiõll'la vuõiggâdvuõđ**

4 §

*Sä´mmla vuõiggâdvuõtt ââ´nned sää´mǩiõl ve´rğğnee´ǩǩivui´m*

Sä´mmlast lij vuõiggâdvuõtt jii´jjes ää´šš diõtt le´be nåkam ää´šš diõtt, ko´st suu kuulât, ââ´nned tän lää´jjest mie´rruum ve´rğğnee´ǩǩin sää´mǩiõl.

Ve´rğğneǩ ij vuäžž rää´jted le´be ǩeâlddõõttâd čõõđtemest tän lää´jjest mie´rruum ǩiõll'la vuõiggâdvuõđid tõn diõtt, što sä´mmlaž silttad jee´res ǩiõl še, hå´t lää´ddǩiõl le´be ruõccǩiõl.

5 §

*Ju´ridlažoummu ǩiõll'la vuõiggâdvuõđ ve´rğğnee´ǩǩivui´m*

Õhttõõzzâst da sǩiâŋkksie´brest, koonn på´rddǩee´rjid ǩe´rjtet säämas, lij vuõiggâdvuõtt ve´rğğnee´ǩǩivui´m sagstõõllmen ââ´nned på´rddǩee´rj ǩiõl jää´ǩǩtee´l suåvlaž vuä´zzin, što mâi´d 4 §:sest šiõtt'teet sä´mmlai vuõiggâdvuõđâst ââ´nned sää´mǩiõl.

Škooulâst, koonn mätt'tõsǩiõllân lij sää´mǩiõll, lij seämmanalla vuõiggâdvuõtt ââ´nned sää´mǩiõl nu´tt mä´htt 1 momenttist šiõtt'teet.

6 §

*Sää´mǩiõl âânnem võboršeǩnallšem tuåimmorgaanivui´m*

Enontekiö, Aanar, Suä´đjel da Uccjoogg koo´ddi tuåimmorgaani sä´mmlain lij vuõiggâdvuõtt ââ´nned sää´mǩiõl såbbrin da ǩee´rjted säämas ǩee´rjlaž ceälkkmuužžid, koi´d õhtteet på´rddǩerjja. Tät seämma kuâskk saa´mi valdia lu´vddkå´ddnee´ǩǩid, komiteanee´ǩǩid, tuâjj'joukknee´ǩǩid da va´stteei tuåimmorganee´ǩǩid sä´mmlai dommvuu´dest da tõn åålgpeä´lnn še, te´l ko ǩiõtt'tõõlât sä´mmlai aa´šši d. Paalgâskoo´ddi õhttõsnee´ǩǩest da tõn halltõsnee´ǩǩest lij seämmanalla vuõiggâdvuõtt såbbrest mainsted säämas.

Ooudpeä´lnn tän ceäkksest sarnnum såbbrin âlgg jä´rjsted taa´rbi mie´ldd tu´lǩǩõõzz.

7 §

*Vuõiggâdvuõtt i´lmmted sää´mǩiõll jie´nnǩiõllân narodteâttriâššmõ´šše*

Sä´mmlast, ǩeä´st lij Lää´ddjânnmest dommkå´ddlää´jjest (201/1994) sarnnum dommkå´dd, lij vuõiggâdvuõtt i´lmmted narodǩe´rjjriâššmõ´šše ruõkkâm diõtt, što suu jie´nnǩiõll lij sää´mǩiõll.

8 §

*Ve´rğğnee´ǩǩi teâđtumuš*

Ve´rğğnee´ǩǩ â´lğğe ââ´nned sää´mǩiõl te´l še, ko sij teâđte oummid aa´šši eez pirr.

Ve´rğğnee´ǩǩ i´lmmtõõzz, kuultõõzz da õlmmsapiijjmõõžž di jee´res teâđtumuužž oummid, seämmanalla ko vuä´ppeskõõlb da narood ââ´nnemnalla ju´rddum lomaak tiuddeemvuä´pstõõzzivui´m â´lğğe raajjâd da u´vdded sä´mmlai dommvuu´dest säämas še.

Suudvuõiggõõzz, su´vddi, kihlkå´ddkonttâr le´be tõn juâkkaz le´be kihlkåå´dd pâđai konttâr le´be tõõi ve´rğğummu vee´rj peä´lest u´vddum kuultõõzz da teâđtõõzz privatoummu vuõiggâdvuõđ kuõskki aa´šši n vuei´tet kuuitâg måttmešt u´vdded pâi läädđas, te´l ko mâka sää´mǩiõl âânnmõš le´čči taarbte´mes.

Jee´res ko 2 §:z 1 da 2 momenttist mie´rruum valdia ve´rğğnee´ǩǩin da strooitlin âlgg 1 momenttist sarnnum i´lmmtõõzz, kuultõõzz, õlmmsapiijjmõõžž da teâđtõõzz di lomaak tiuddeemvuä´pstõõzzivui´m raajjâd da u´vdded säämas še, te´l ko tõk kue´sǩǩe vuei´vv'vuä´zzest sä´mmlaid le´be te´l ko muđoi lij väážnai vâå´ǩǩ.

Vaali da meerjiõnstumuužži diõtt rajjum i´lmmtõskoortid jeät rajju säämas lokku vää´ldǩani sää´mtee´ğğin u´vddum lää´jj 24 §:sest sarnnum i´lmmtõskoortid.

9 §

*Lää´jj da jee´res šiõtt'tõõzz di šiõtt'tee-mehdtõõzz da smiõtldõõgg*

Sä´mmlai kuõskki lää´jj da jee´res šiõtt'tõõzz di valdiasuåppmõõžž da jee´res Lää´ddjânnam šiõtt'tõsnorldõõggâst čõõđteei ä´šš ǩee´rjid da teâttânouddmuužžid čõõđtet sää´mǩiõllsaž jåårglâttmõššân še, te´l ko valdiasååbbar le´be ää´šš vuä´sslaž ministeria nu´tt meärrad. Tät seämma kuâskk meärrõõzzid, vuä´ppõõzzid, tu´mmstõõggid da teâttânouddmuužžid, koid čõõđtet ministeria le´be valdia jee´res ve´rğğnee´ǩǩ mie´rreemnorldõõggâst.

Ministeriast le´be valdia komiteast, tuâjjjooukâst le´be tõõinallšem tuåimmorgaanin valmštõllum da čõõđtem vuâla šõddâm lää´ǩǩehdtõõzz da smiõtldõõgg le´be tõõi vuännõõzz čõõđtet säämas še, ko ministeria nu´tt meärrad, te´l ko tõk kue´šǩǩe sä´mmlaid le´be te´l ko muđoi lij väážnai vââ´ǩǩ tue´jjeed nu´tt.

10 §

*Sää´mǩiõl âânnmõš ve´rğğnee´ǩǩ tuâjjǩiõllân*

Ve´rğğneǩ, kåå´tt reuâgg pâi sää´maa´šši pirr, vuäitt ââ´nned tuâjjǩiõllân sää´mǩiõl lää´ddǩiõl paaldâst.

3 lååkk

**Sä´mmlai dommvuu´dest suåvtem vuâla šiõtt'tõõzz**

11 §

*Spesial õõlgtumuužž*

Ooudpeä´lnn 2 §:z 1 momenttist mie´rruum ve´rğğnee´ǩǩ â´lğğe sä´mmlai dommvuu´dest åårai ve´rğğpõõrtin da jee´res tuåimmpääi´ǩin jää´ǩǩted võl, što mâi´d 12-16 §:sin šiõtt'teet.

12 §

*Vuõiggâdvuõtt ââ´nned sää´mǩiõl ve´rğğnee´ǩǩivui´m*

Sä´mmlast lij vuõiggâdvuõtt ââ´nned ve´rğğnee´ǩǩivui´m lää´dd- le´be sää´mǩiõl jii´jjes va´lljumuužž mie´ldd. Vuõiggâdvuõđâst ââ´nned ruõcc ǩiõl šiõtt'teet ǩiõll'lää´jjest (423/2003).

Sä´mmlast lij seämma vuõiggâdvuõtt sä´mmlai dommvuu´d åålgpeä´lnn še valdia ve´rğğnee´ǩǩivui´m te´l, ko täk muttâzooccâmve´rğğneǩǩen ǩiõtt'tâ´lle dommvuu´d ve´rğğnee´ǩǩest alttuum aa´ššid.

13 §

*Vuõiggâdvuõtt vuäʒʒad tuåimtemǩee´rj le´be jee´res ä´šš ǩee´rj säämas*

Sä´mmla, kåå´tt lij ää´šš vuä´sslaž, âlgg u´vdded suu raukkmõõžž mie´ldd suudkåččemooccmõõžž, suudâm, tu´mmstõõgg, på´rddǩee´rj le´be jee´res ä´šš ǩee´rj säämas tõn vuä´zzest, ko ä´šš kuâskk suu vuõiggõõzz, ouddõõzz le´be õõlgtõõzz, pe´ce te´l ko kõõččmõõžžâst lij ä´šš ǩe´rjj, kåå´tt ij vaaikad ää´šš čåuddmõ´šše. Te´l ko sä´mmlaž, kåå´tt lij ää´šš vuä´sslaž, lij ââ´nnam ǩe´rjjtee´l le´be mainstee´l sää´mǩiõl, ko son lij sagstõõllâm ve´rğğnee´ǩǩin, kåå´tt suu aa´ššees håidd, su´nne â´lgg u´vdded säämas tuåimtemǩee´rj va´stteei veeidâsvuõđâst da va´stteei oudldõõzzin nu´tt, što son ij taarbâž tõn jee´rab raukkâd.

Tuåimtemǩee´rjest âlgg kuuitâg u´vdded pâi staan jåårglâttmõõžž säämas, ko mâka ää´šš vuä´ssla lie jiânnai da sij jie leäkku õõutmiõlâst sää´mǩiõl ââ´nnmest.

14 §

*Sää´mǩiõl silttõs da tõn kuõskki čeä´ppvuõttõõlgtõõzz*

Te´l ko ve´rğğneǩǩ väldd oummid riõuggu, âlgg ââ´nned huõl tõ´st, što personkå´dd juõ´ǩǩ konttrest le´be tuåimmpääi´ǩest pâstt käázzkâ´stted ä´šš laid säämas še. Ve´rğğneǩǩ

âlgg tän lââ´ssen škooul'jumuužž jä´rjstee´l le´be jee´res vue´jjivui´m ââ´nned huõl tõ´st, što personkå´dd silttad te´mmet sää´mǩiõl, što pâstt hoi´ddjed tuâjes säämas.

Sää´mǩiõl silttõõzz vuei´tet piijjâd ǩiõllsilttõõzz kuõskki čeä´ppvuõttõõlgtõsân valdia ve´rgğnee´ǩǩ personkådda lää´jjin le´be la´ǩǩe vuâđđee´l valdiasåbbar le´be ministeeria asetõõzzin di seämmanalla kåå´ddla ve´rgğnee´ǩǩi personkådda kå´ddlää´jj (365/1995) mie´ldd, te´l ko näkam čeä´ppvuõttõõlgtõõzzâst ij leäkku šiõtt'tuum lää´jjin le´be la´ǩǩe vuâđđee´l. Sää´mǩiõl silttõs ǩiõččât spesial merittân, hå´t tõn ij leäkku piijjum vee´rj, tuåim le´be tuâi čeä´ppvuõttõõlgtõsân.

Sää´mǩiõl silttõõzz kuõskki čeä´ppvuõttõõlgtõõzzin lij suåvlaž vuä´zzin viõggâst, što mâi´d šiõtt'teet lää´jjest (424/2003) õõlmâsõhttsažkoo´ddi personkåå´dd ǩiõllsilttõõzzâst. Sää´mǩiõl silttõõzz čuä´jtet takai ǩiõlltu´tǩǩõõzzin u´vddum lää´jjest (668/1994) mie´rruum ǩiõlltu´tǩǩõõzzin le´be mättjumuužž ääi´j rajjum ǩiõlltteestin le´be õllškooulmättjumuužžin.

15 §

*Ve´rgğnee´ǩǩi õõlgtumuš ââ´nned sää´mǩiõl*

Ve´rgğnee´ǩǩ â´lgğe i´lmmtõõzzin, kåččmõõžžin da ǩee´rjin, koid vuõltteet ää´šš vuä´ssla le´be tõn ooumže, ǩeäzz âlgg lää´jj mie´ldd i´lmmted tu´mmjem vue´lnn åårai le´be tu´mmjem vuâlla puõ´tti ää´šš est, ââ´nned ää´šš ǩiõtt'tõõllâm ǩiõlâst soorčǩani vuâsttavä´lddeeja ǩiõl, te´l ko tõt lij teâđast le´be vuäʒʒat hie´lǩeld tiõttu, le´be ââ´nned lää´ddǩiõl lââ´ssen sää´mǩiõl še.

Ve´rgğneǩ âlgg raauktää ââ´nned sää´mǩiõl, te´l ko vasttad su´nne tuåimtum sää´mǩiõllsa ǩee´rjid.

Ve´rgğnee´ǩǩ â´lgğe tuâjsteez muđoi še viikkâd ooudâs sää´mǩiõl âânnmõõžž.

16 §

*Sää´mǩiõl ââmnmõš kåå´dd ä´šš ǩee´rjin*

Nåkam kåå´dd, ko´st sä´mmla lie leäm mõõnni ee´jj vuõssmõs peei´v jäänab ko õhtt kuälmõs, tuåimorgan âlgg ââ´nned sää´mǩiõl še nåkam på´rddǩee´rjin da jee´res ä´šš ǩee´rjin, koid ij õõlg u´vdded privat ää´šš vuä´ssla da kookk lie muđoi vääžnai. Jee´res še kå´dd âlgg ââ´nned sää´mǩiõl näkam ää´šš ǩee´rjin nu´tt veeidsen ko sij tätta.

17 §

*Jäärnâǩstrooitee´l di valdia le´be kåå´dd vuämstam õutstõõzz*

Valdia jäärnâǩstrooite´l di nåkam kääzzkõõzz pu´htti õutstõs, ko´st valdiast le´be õõut le´be määŋg 2 §:z 1 momeent 1 pää i´ǩest mie´rruum kåå´ddest lij mie´rreemväldd, âlgg sä´mmlai dommvuu´dest u´vdded tän lää´jj oudldam ǩiõll'laž kääzzkõõzz da âlgg teâđted naroo´de säämas še tuejjumuužž šlaajj da ää´šš oudldam veeidâsvuõđ mie´ldd da nåkamnalla, što tõn obbvuõttân ärvtõõlee´l vuei´tet ââ´nned jäärnâǩstrooitee´l le´be õutstõõzz peä´lest måážna. Te´l ko valdia jäärnâǩstrooite´l håidd ve´rgğneǩtuâi, tõzz âlgg suåvvted, što mâi´d tän lää´jjest šiõtt'teet ve´rgğnee´ǩǩest.

18 §

*Privatoummu ǩiõll'laž kääzzkâ´sttemõõlgtõs*

Te´l ko mâka õõlmâs vaaldšemtuâjj lij lää´jjin le´be la´ǩǩe vuâđđee´l šiõtt'tuum privatooumže, suu kuâskk, te´l ko son håidd tän tuâi sä´mmlai dommvuu´dest, tõt što mâi´d tän lää´jjest šiõtt'teet ve´rgğnee´ǩǩest. Te´l ko näkam tuâi vuâsttava´lddi sä´mmlai dommvuu´dest tuåimm ve´rgğnee´ǩǩ tu´mmstõõgg le´be jee´res tuåim diõtt le´be ve´rgğnee´ǩǩ da vuâsttava´lddi kõskksaž suåppmõõžž diõtt, ve´rgğne´ǩǩ âlgg ââ´nned huõl tõs´t, što tän lää´jj mie´lddsaž ǩiõll'lâž kääzzkõõzz uu´det te´l, ko hååidet tuâi. Tä´st âlgg ää´nned huõl te´l še, ko ve´rgğne´ǩ oudd jee´res ko õõlmâs vaaldšemtuâi privatoummu hååid vue´lnn sä´mmlai dommvuu´dest, ko mâka tän lää´jj oudldam kääzzkõstää´ss tõn õõlgad.

4 lååkk

**Vuõiggâdvuõtt tu´lǩǩõ´sse da jåårglâttmõ´šše**

19 §

*Vuõiggâdvuõtt tu´lǩǩõ´sse*

Te´l ko tän lää´jj mie´ldd mainstet ää´šš ǩiõtt'tõõllmest sää´mǩiõl, õõlgči ää´šš ǩiõtt'tõõllmõõžž u´vdded nåkam reâugla tuâjjân, kåå´tt silttad sää´mǩiõl. Te´l ko ve´rgǧnee´ǩǩest ij leäkku nåkam säämas siltteei reâuglaž, kåå´tt vuäitči ǩiõtt'tõõllâd ää´šš, âlgg ve´rgǧneǩ jä´rjsted tu´lǩǩõõzz dääram, te´l ko tõt ij jiõčč âânn huõl tu´lǩǩõõzzâst.

20 §

*Vuõiggâdvuõtt tuåimtemǩee´rj da jee´res ä´šškee´rj jåårglâttmõ´šše*

Te´l ko vaaldšemää´šsest, vaaldšemlää´jjâå´nnemää´šsest le´be rikosää´šsest suudkåččmõš, suudâm, tu´mmstõk, på´rddǩe´rjj le´be jee´res ä´šškе´rjj lij rajjum lääddas le´be ruõccâs, ve´rgǧneǩ âlgg u´vdded sä´mmla, kåå´tt lij ää´šsvuä´sslaž, suu raukkâm diõtt määuste´m veerjlaž jåårglâttmõõžž täin ä´šškee´rjin tõn vuä´zzest ko ä´šš kuâskk suu vuõiggõõzz, ouddõõzz le´be õõlgtõõzz, pe´ce te´l ko kõõččmõõžžâst lij ä´šškе´rjj, kåå´tt ij vaaikad ää´šš čåuddmõ´šše. Jåårglâttmõš âlgg õhtteed tuåimtemǩerjja le´be jee´res ä´šškerjja.

Te´l ko veerjlaž jåårglâttmõõžžâst lij jåårglâttemvâå´ǩǩ, ve´rgǧneǩ âlgg teevvâd tõn, pe´ce te´l ko teevvmõš lij aivv taarbte´mes. Sä´mmla, kåå´tt lij ää´šsvuä´sslaž, âlgg te´l u´vdded tivvum tuåimtemǩee´rj dääram.

21 §

*Vuõiggâdvuõtt vuäǯǯad jåårglâttmõõžž sää´mǩiõl konttrest*

Ve´rgǧnee´ǩǩest, kåå´tt tän lää´jj mie´ldd âlgg u´vdded suu tuåimtemǩee´rjest sää´mǩiõllsaž jåårglâttmõõžž le´be tuåimtemǩee´rj säämas, lij vuõiggâdvuõtt vuäǯǯad jåårglâttmõõžž sää´mǩiõl konttrest, te´l ko jåårglâttmõõžž ij vuei´t muđoi ha´ŋǩǩeed. Seämmanalla ve´rgǧnee´ǩǩest lij vuõiggâdvuõtt vuäǯǯad konttrest sää´mǩiõllsaž ä´šškee´rjest jåårglâttmõõžž lääddas.

22 §

*Jåårglâttmõõžžâst le´be tu´lǩǩõõzzâst šõddâm kuuli mähssem*

Te´l ko valdia ve´rgǧneǩ âlgg u´vdded le´be tuåimted ää´šsvuä´ssla tuåimtemǩee´rj le´be ä´šškee´rj säämas le´be säämas jåårglõ´ttum le´be âlgg ää´nned tu´lǩǩõõzz, valdia mähss tuåimtemǩee´rj raajjmest le´be jåårglâttmest le´be tu´lǩǩõõzzâst säämas šõddâm kuulid.

Kå´dd, koo´ddi õhttõs le´be aa´rhelkå´dd le´be sie´brrkå´dd mähss 4—6, 12, 13, 15, 16 da 30 §:sin mie´rruum tuåimtem- le´be jee´res ä´šškee´rj raajjmest le´be jåårglâttmest le´be tu´lǩǩemest šõõddi kuulid.

23 §

*Ä´šślaž mähss jåårglâttmõõžž jiõčč*

Te´l ko valdia, kåå´dd lebe koo´ddi õhttõõzz ve´rgǧnekka le´be ceerkavla ve´rgǧnekka lij vuõlttuum ä´šškee´rj säämas, hå´t ä´šślast ij leäkku vuõiggâdvuõtt ää´nned sää´mǩiõl tän ve´rgǧnee´ǩǩin, âlgg ve´rgǧneǩ, mâ´ŋŋa ko lij kuullâm ä´ššla, taarbi mie´ldd haŋǩǩeed ä´šškee´rjest jåårglâ´tmõõžž tõn ǩiõ´lle, koonn ve´rgǧnee´ǩǩest ää´net da ä´šślaž mähss tõn.

5 lååkk

**Tuejjumuužž, kookk ve´ǩǩe ooudâs ǩiõll'la vuõiggâdvuõđid**

24 §

*Ve´rgǧnee´ǩǩi õõlgtõs čõõđted ǩiõll'la vuõiggâdvuõđid*

Ve´rgǧneǩ âlgg suu tuejjumuužžâst jiõččalttee´l ää´nned huõl tõ´st, što tän lää´jj staanuum ǩiõll'la vuõiggâdvuõđ šâ´dde

tuõttân juõ´ǩǩpeivvsaž jie´llmest. Tõt âlgg čuä´jted oummid, što kääzzkâstt säämas še.

Ve´rğğneǩ vuäitt u´vdded pue´rab ǩiõll'la kääzzkõõzz še, ko mõõnn tän lää´jjest oudldeet.

25 §

*Ve´rğğluõvâsvuõtt paa´lǩin da luõvâsvuõtt tuâjast sää´mǩiõl silttõõzz ha´ŋǩǩeem diõtt*

Nåkam 2 §:z 1 momenttist mie´rruum valdia ve´rğğnee´ǩǩ ve´rğğoummust, koonn ve´rğğvu´vdd lij obbnes saa´mi dommvuu´d se´st, lij vuõiggâdvuõtt, te´l ko mâka son lij reâuggam tän ve´rğğnee´ǩǩ tuâjast uuccmõsân ee´jj ääi´j, vuäžžad ve´rğğluõvâsvuõđ paa´lǩin nåkam sää´mǩiõl silttõõzz ha´ŋǩǩeem diõtt, kåå´tt lij ta´rbbes suu ve´rğğtuâi hoi´ddjem diõtt. Näkam ve´rğğnee´ǩǩ tuâjast åårai reâugglast lij seämmanallšem oudldõõzzivui´m vuõiggâdvuõtt vuäžžad luõvâsvuõđ tuâjstest tän seämma ää´šš diõtt.

Ooudpeä´lnn 2 §:z 1 momenttist mie´rruum kåå´dd le´be kå´ddõhttõõzz da nåkam 2 §:z 1 momeentt 2 da 3 pääi´ǩest mie´rruum valdia ve´rğğnee´ǩǩ tuâjast åårai ooumžed, koonn ve´rğğvuu´dest vuä´ss lij saa´mi dommvuu´dest, di Paalgâskoo´ddi õhttõõzz personkådda kuulli ooumžed vuei´tet miõttâd ve´rğğluõvâsvuõđ paa´lǩin le´be luõvasvuõđ tuâjast nåkam sää´mǩiõl silttõõzz ha´ŋǩǩeem diõtt, te´l ko mâka son lij reâuggam tän ve´rğğnee´ǩǩ tuâjast uuccmõsân ee´jj ääi´j. Valdiasåbbar asetõõzzin vuei´tet šiõtt'teed jee´res määinin ve´rğğluõvâsvuõđ diõtt le´be luõvâsvuõđ tuâjast diõtt.

Ve´rğğluõvâsvuõtt'tu´mmstõõgg le´be ast luõvâsvuõđ kuõskki tu´mmstõõgg mäinnân vuei´ted piijjâd, što reâugglaž rääjj ve´rğğnee´ǩǩin ǩee´rjlaž suåppmõõžž, koonn mie´ldd son reâugg ve´rğğnee´ǩǩ vuâlžen saa´mi dommvuu´dest mâŋŋa ve´rğğluõvâsvuõđ le´be mâŋŋa tuâjast luõvâsvuõđ snäätnai ääi´j, kåå´tt ij vuäžž lee´d kuu´ǩǩab ko õhtt ee´ǩǩ. Suåppmõ´šše vuei´tet vä´ldded meä´rrõõzz tõ´st, što reâugglaž mähss ve´rğğnekka, te´l ko son mâka suåppum ääi´j se´st vuâlgg meädda tuâjstes le´be ko suu pääkkat meädda tuâjstes su´st šõddâm jee´res vâå´jj ko panntiõrvâsvuõđ diõtt, jäänmõsân ǩiõl mätt'tõõttmest vuõi´ğğest šõddâm kuuli va´stteei suåppmõš-sääkk.

26 §

*Sää´mǩiõllkoontâr*

Sää´mǩiõl jåårglâttmõõžž da jee´res tän lää´jjest šiõtt'tuum tuâjai vääras sää´mtee´ğğ vuâlžen lij sää´mǩiõllkoontâr, kåå´tt âlgg lee´d saa´mi dommvuu´dest.

Sää´mǩiõllonttrest šiõtt'teet tää´rǩben valdiasåbbar asetõõzzin.

27 §

*Sää´mǩiõl veä´ǩǩteei*

Sää´mjânnam läänhalltõõzzâst di valdia pirrõs- da pääiklažvaaldšem vuâlaž ve´rğğnee´ǩǩest vuäitt sä´mmlai dommvuu´dest lee´d sää´mǩiõl veä´ǩǩteei. Veä´ǩǩteeja kääzzkõõzz lie ä´šša dääram.

28 §

*Vuâppmõš da praavumuš*

Juõ´ǩǩ ve´rğğneǩ vuäpp jii´jjes tuâjain tän lää´jj jä´ǩǩtumuužž.

Sää´mte´ğğ präävv tän lää´jj suåvtumuužž da vuäitt u´vdded vuä´pstõõzz ǩiõll'lää´jj vuâlla kuulli kõõččmõõžžin da vuäitt ehdted pue´rõõzzid nåkam aa´šši teevvâm vääras, kook jie leäkku kuddnalla.

29 §

*Maainâs*

Sää´mǩiõllkoontâr oudd õõutsâå´jest sää´mtee´ğğ mie´rrääm sää´mǩiõllsåbrrin juõ´ǩǩ vaalpoodd sää´mtegga mainnâz tõ´st, što mä´htt sää´mǩiõl kuõskki lää´jj lie õnnum da mä´htt sä´mmlai ǩiõll'la vuõiggâdvuõđ lie čõõđtum da mä´htt ǩiõllåårrmõõžž lie mõõnnâm ooudårra tõn mie´ldd ko valdiasåbbar asetõõzzin tää´rǩben šiõtt'teet.

Valdiasåbbar ǩiõll'lää´jj suåvtem kuõskki mainnsest šiõtt'teet ǩiõll'lää´jjest.

6 lååkk

**Pääđai šiõtt'tõõzz**

30 §

*Ceerkavlaž ve´rğğnee´ǩǩ*

Seämma, što mâi´d tän lää´jjest šiõtt'teet sää´mǩiõl ââннmest valdia ve´rğğnee´ǩǩin, kuâskk ää´šš vuä´sslai ââннam ǩiõl da tuåimtemǩee´rji da jee´res ä´šš ǩee´rji ââннam ǩiõl Oulu aa´rhelkåå´dd duõmmkapittlest da nåkam papp'pravlee´n'jain, kooi tuåimmvoudda sä´mmlai dommvu´vdd le´be vuä´ss tõ´st kooll, te´l ko ä´šš ij leäkku nåkam, što tõn vuäitt ǩiõččâd ceerkavlää´jj (1054/1993) mie´ldd ceerkav jii´jjes ä´ššen, da ortodoksi ceerkavkåå´dd Oulu aa´rhelkåå´dd koontâr.

Mâi´d tän lää´jj 1, 4, 5, 8, 20 da 24 §:sin šiõtt'teet, kuâskk seämmanalla evaŋe´lisluternee´ǩǩ ceerkav Enontekiö, Aanar, Ucc-joogg da Suä´đjel sie´brrkoo´ddid, te´l ko ä´šš ij leäkku nåkam, što tõn vuäitt ǩiõččâd ceerkavlää´jj mie´ldd ceerkav jii´jjes ä´ššen, da ortodoksi ceerkavkåå´dd Sää´mjânnam sie´brkåå´dd.

31 §

*Vadia mä´hssemõõlgtõs*

Valdia täällarvvlõ´sse âlgg vä´ldded mie´rrtie´ğğ valdiaveä´ǩǩtie´ğği vääras koo´ddid, sie´brid, sä´mmlai dommvuu´d paalgâskoo´ddid da 18 §:sest mie´rruum privatoummid tän lää´jj ää´nnmest šõddâm lää´sskuuli kätteem diõtt.

32 §

*Sää´m ǩiõl staattus snäätnai vaaldšemvuu´din*

Sä´mmlai vuõiggâdvuõđâst vuäʒʒad vuâđđškooul- da jee´res mätt'tõõzz jii´jjes jie´nnǩiõlin, sää´m ǩiõl mätt'tõõzzâst di sää´m ǩiõlâst mätt'tõsǩiõllân, mätt'tõsaunnsen da tu´tǩǩõsǩiõllân šiõ´tt'teet jee´rab.

Sä´mmlai vuõiggâdvuõđâst vuäʒʒad pei´vvhååid jii´jjes jie´nnǩiõlin šiõtt'teet päärnai pei´vvhååidest u´vddum lää´jjest (36/1973).

Tän lää´jj 2 §:z 1 momenttist mie´rruum ve´rğğnee´ǩǩ â´lğğe jää´ǩǩted tän lää´jj šiõtt'tõõzzid, ko suåvteet puõcci sâå´jest da vuõiggâdvuõđin u´vddum lää´jj (785/1992) da sosialhuõl ää´šša sâå´jest da vuõiggâdvuõđin u´vddum lää´jj (812/2000).

33 §

*Tää´rǩab šiõtt'tõõzz*

Tää´rǩab šiõtt'tõõzz tän lää´jj tiu´ddepiijjmõõžžâst uu´det valdiasåbbar asetõõzzin.

7 lååkk

**Viõ´ǩǩešõddâm- da serddšiõtt'tõõzz**

34 §

*Viõ´ǩǩešõddmõš*

Tät lää´ǩǩ šâdd viõ´ǩǩe ođđee´jjmannu 1 peei´v 2004 da tõin kåå´mtet sää´mǩiõl ââннmest ve´rğğnee´ǩǩivui´m pâ´zzlâšttammannu 8. peei´v 1991 u´vddum lää´jj (516/1991) tõzz mâ´ŋŋlest rajjum muttõõzzivui´m.

Ju´n ouddâl ko tät lää´ǩǩ šâdd viõ´ǩǩe, vuei´tet altteed tõn tiu´ddepiijjmõõžž oudldam tuejjumuužž.

Tät lää´ǩǩ âlgg lee´d Lää´ddjânnam šiõtt'tõõzzi norldõõggâst aanarsää´m-, nuõrttsää´m- da tuõddârsää´mǩiõlid jåårglõ´ttum še.

35 §

*Serddšiõtt'tõõzz*

Ko jee´res laa´jjin le´be asetõõzzin lij sie´vvõs täin laa´jjin kåå´mtum la´ǩǩe sää´mǩiõl ââннmest ve´rğğnee´ǩǩivui´m, ǩiõččât što mâŋŋa, ko tät lää´ǩǩ lij šõddâm viõ´ǩǩe, sie´vvõs meärǩǩad sie´vvõõzz tän la´ǩǩe.

Ko ä´šš lij alttuum ouddâl, ko tät lää´ǩǩ šâdd viõ´ǩǩe, suåvteet tän lää´jj viõ´ǩǩe šõddmest viõggâst åårai šiõtt'tõõzzid, te´l ko ve´rǧǧneǩ ij ä´šš vuässla vuõiggõõzz da ouddõõzz diõtt jee´resnalla preem.

He´lssnest rosttovmannu 15 peei´v 2003

**Tää´ssvää´ld Presidentt**

**TARJA HALONEN**

Vuõiggâdvuõttminister *Johannes Koskinen*

**FÖRFS/ELEKTRONISK VERSION**

UTGIVARE: JUSTITIEMINISTERIET

Nr 1086, 4 ark

EDITA PRIMA AB, HELSINGFORS 2003 EDITA PUBLISHING AB, HUVUDREDAKTÖR JARI LINHALA ISSN 1456-9663